

04/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTORAPORTEJA

Katsaus eläketurvaan vuonna 2013

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

04/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTORAPORTEJA

Katsaus eläketurvaan vuonna 2013

Heidi Nyman ja Marja Kiviniemi

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Telephone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Tampere 2014

ISSN-L 1459-3823

ISSN 1459-3823 (painettu)

ISSN 1798-7466 (verkkajulkaisu)

LUKIJALLE

Tämä tilastoraportti on katsaus työeläkelakien mukaiseen toimintaan Suomessa vuonna 2013. Joiltakin osin tarkastelu kattaa koko eläkejärjestelmän.

Raporttiin on koottu keskeisiä tietoja eläkkeensaajista, eläkkeelle siirtyneistä, eläkemenosta ja työeläkkeiden rahoituksesta. Yksityiskohtaisempia tietoja näistä aiheista julkaistaan Eläketurvakeskuksen muissa tilastovuosisikirjoissa ja -raporteissa.

Tilastotiedot perustuvat pääasiassa Eläketurvakeskuksen rekistereihin sekä Eläketurvakeskuksen ja Kelan yhteistilastotietovarastoon. Työeläkkeiden rahoitukseen liittyvät tiedot on koottu muun muassa eläkelaitosten toimintakertomuksista.

Katsausta on julkaistu tilastovuodesta 2006 lähtien.

Helsingissä kesäkuussa 2014

Eläketurvakeskus

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	3
1 Eläkejärjestelmä	7
2 Ajankohtaista vuonna 2013	9
3 Kaikki eläkkeensaajat	11
4 Eläkemeno	14
4.1 Kokonaiseläkemeno	14
4.2 Työeläkemeno	15
5 Keskimääräinen eläke	16
5.1 Kokonaiseläke	16
5.2 Työeläke	17
6 Työeläkkeensaajat ja työeläkkeelle siirtyneet	19
6.1 Työeläkkeensaajat	19
6.2 Työeläkkeelle siirtyneet	19
6.3 Työeläkkeellesiirtymisikä	20
6.4 Eläkelajikohtaista tarkastelua	22
7 Työeläkevakuutetut	28
8 Palkattomat ajat	29
9 Indeksiturva	30
10 Työeläkkeiden rahoitus	31
10.1 Työeläkemaksut	33
10.2 Lakikohtaiset työeläkemaxuprosentit	34
11 Työeläkevarat ja eläkelaitosten sijoitustoiminta	36
11.1 Sijoituskohteet	37
11.2 Sijoitukset alueittain	38
11.3 Vastuuvelka ja vakavaraisuus	40

1 Eläkejärjestelmä

Lakisääteinen eläketurva muodostuu ansiotyöhön perustuvasta työeläkkeestä ja vähimmäistoimeentuloturvan tarjoavasta, asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Lakisääteistä eläketurvaa ovat lisäksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslakien sekä sotilasvamman- ja sotilastapaturmalakien mukaiset eläkkeet eli SOLITA-eläkkeet.

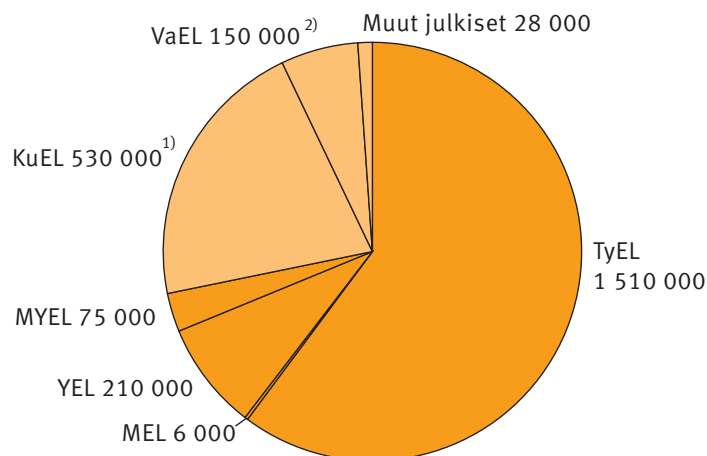
Työeläkejärjestelmä on hallinnoltaan hajautettu. Työeläkkeitä hoitavat yksityisellä sektorilla työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt sekä maatalousyrittäjien ja merimiesten eläkelaitokset. Suurimman osan julkisen sektorin eläkkeistä hoitaa Keva. Eläketurvakeskus toimii työeläkejärjestelmän lakisääteisenä yhteiselimenä. **Kansaneläkejärjestelmää** hoitaa kansaneläkelaitos (Kela).

Yksityisellä sektorilla palkansaajia koskeva eläketurva on järjestetty työntekijän eläkelain TyEL mukaan. Merimiehillä on oma eläkelaki MEL ja yrittäjillä sekä maatalousyrittäjillä omat eläkelait YEL ja MYEL. Yksityiseen sektoriin kuuluviksi katsotaan myös maatalouden luopumisjärjestelyjä koskevat erityislait, joista eläkkeitä myönnetään vain luopumistukilain (LUTUL) mukaan. Edelleen maksetaan myös luopumiseläkelain (LUEL) mukaisia eläkkeitä.

Julkisella sektorilla on voimassa kunnallinen eläkelaki KuEL sekä valtion eläkelaki VaEL. Julkiseen sektoriin kuuluvat myös evankelis-luterilaista ja ortodoksista kirkkoa koskevat eläkelait (KiEL ja OrtKL), samoin kuin valtion, kuntien ja kirkon vanhojen eläkelakien mukaiset eläkkeet, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöiden eläkkeet sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen eläkkeet. Julkiseen sektoriin kuuluvat lisäksi kansanedustajien, valtioneuvoston jäsenten ja europarlamentaarikoiden eläkkeet.

Kuvio 1

Eri työeläkelakien piirissä työsuhteessa tai yrittäjänä 31.12.2013 työskennelleet työeläkevakuutetut

Eri työeläkelakien piirissä arviolta 2 380 000 henkilöä.

¹⁾ Sisältää 30 000 KuEL:n piiriin kuuluvaa luottamushenkilöä, omaishoitajaa, perhehoitajaa yms.

²⁾ Sisältää 6 000 VaEL:n piiriin kuuluvaa luottamushenkilöä, konsulttia yms.

Yksi henkilö voi kuulua usean eläkelain piiriin. Kuvion luvut ovat arvioita.

Yksityisellä sektorilla työskentelee vuosittain kolme neljäsosaa työvoimasta ja julkisella sektorilla kolmannes. Vuoden aikana molemmilla sektoreilla työskenteleviä on alle kymmenen prosenttia.

Suomen eläkejärjestelmästä löytyy tarkempaa kuvausta Eläketurvakeskuksen kotisivuilta osoitteesta *www.etk.fi/elakejarjestelma*.

2 Ajankohtaista vuonna 2013

Suomessa maksettiin vuonna 2013 eläkkeitä kaikkiaan 27,1 miljardia euroa. Lakisääteisten eläkkeiden osuus oli 26,5 miljardia euroa ja vapaaehtoisten etuuksien osuus arviolta 600 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole mukana henkilön itsensä kustantamia vapaaehtoisia eläkkeitä. Lakisääteinen eläkemeno koostuu vuoden aikana maksetuista työeläkkeistä (23,4 mrd. €), Kelan maksamista eläkkeistä (2,6 mrd. €) sekä liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus-, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaan maksetuista ns. SOLITA-eläkkeistä (0,5 mrd. €). Vuonna 2013 lakisääteisen eläkemenon suhde bruttokansantuotteeseen oli 13,7 prosenttia.

Vuonna 2013 työeläkejärjestelmästä poistui mahdollisuus siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle. Muutos koski vuonna 1952 tai sen jälkeen syntyneitä. Vuonna 2013 siirtyi varhennetulle vanhuuseläkkeelle 2 700 henkilöä.

Vuoden 2013 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen myötä osa-aikaeläkkeen saamisen alaikäraja nousi 61 vuoteen. Muutos koskee vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneitä. Osa-aikaeläkettä sai vuoden 2013 lopussa 20 400 henkilöä ja osa-aikaeläkkeelle siirtyi 5 000 henkilöä vuonna 2013.

Työeläkemaksut ja niiden rahastointi

Keskeisten työmarkkinakeskusjärjestöjen maaliskuussa 2012 solmiman työurasopimuksen mukaan TyöEL-maksun korotus vuodelle 2013 olisi ollut 0,4 prosenttiyksikköä. Työkyvyttömyyseläkemaksujen suuruudesta ja työkyvyttömyyseläkeriskiä liittävistä tasoitusmäärästä käynnistyi kuitenkin myöhemmin keskustelu, jonka seurauksena perittyjä työkyvyttömyyseläkemaksuja päätettiin oikaista 0,4 prosenttiyksikön suuruisella maksunalennuksella. Näin ollen vuoden 2013 keskimääräinen TyöEL-maksu säilyi edellisen vuoden tasolla ollen 22,8 % palkoista.

Koko työeläkejärjestelmässä kerättiin vuonna 2013 lakisääteisiä eläkemaksuja yhteensä 23,8 miljardia euroa ja maksettiin eläke-etuuksia 23,3 miljardia euroa. Eläkemenot ovat kasvaneet sotien jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien jäätyä eläkkeelle viime vuosina. Eläkemaksuja on kuitenkin kerätty ennakolta rahastoihin tulevia eläkevastuita varten enemmän kuin rahastoista on purettu varoja eläkkeiden maksuun.

Rahastoinnin johdosta työeläkemaksut eivät ole juurikaan vaihdelleet suhdanteiden mukaan. Työeläkevarojen saaduilla sijoitustuotoilla katetaan osa eläkkeiden rahoituksesta ja tasoitetaan eläkemaksuihin kohdistuvia korotustarpeita. Valtion Eläkerahasto tasaa valtion eläkekustannusten noususta johtuvia paineita talousarvioon tehtävällä rahastosiirrolla. Vuonna 2013 eläkevarojen siirto valtiolle kasvoi ja talousarvioon siirrettiin enemmän varoja kuin rahasto sai työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuja. Kevan laskelmien mukaan kunta-aloilla otetaan sijoitukset käyttöön mahdollisesti vuonna 2017.

Eläkevarat ja sijoitustoiminta

Työeläkevarojen määrä vuoden 2013 lopussa oli 162 miljardia euroa, mikä oli 84 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Edellisen vuoden tasosta bkt-osuus nousi 6 prosenttiyksikköä. Työeläkevarojen kasvu oli nopeampaa kuin viimeisen kymmenen vuoden aikana kes-

kimääriin. Työeläkelaitosten sijoitustoiminta onnistui hyvin ja varoille saatu keskimääräinen tuotto käyvin arvoin oli 8 prosenttia. Vuosien 1998–2013 keskituotto oli 5,5 prosenttia.

Osakesijoitukset kasvoivat melkein viidenneksen ja ne olivat suurin omaisuuslaji vuoden lopussa. Muiden sijoitusten osuudet vähenivät.

Euroalueen matala korkotaso ja tuottoisampien sijoituskohteiden etsiminen kehittyviltä markkinoilta edesauttoivat työeläkevarojen ohjautumista euroalueen ulkopuolelle. Vuoden lopussa kaikista sijoituksista vajaa kolmannes oli Suomessa, noin neljännes muualla euroalueella ja niiden ulkopuolella melkein 45 prosenttia. Euroalueen ulkopuolelle sijoitetun varojen määrä nousi 15 prosenttia edellisen vuoden tasosta. Nousu oli kuitenkin maltillisempaa kuin vuonna 2012.

Muutoksia työeläkelaitoksia koskevaan lainsäädäntöön

Yksityisten alojen työeläkelaitosten vakavaraisuutta koskevan määräaikaisen lain voima-saolon päätyttyä vuoden 2013 alusta tulivat voimaan uudistuksen toista vaihetta koskevat lait (441–445/2012). Uuden lainsäädännön mukainen vakavaraisuuspääoma on eläkelaitok-sen vakuutusriskejä tasaavasta tasoitusmäärästä ja entisestä sijoitustoiminnan riskejä pusku-roivasta toimintapääomasta yhdistetty puskurirahasto. Vakavaraisuussäätelyn kolmivaihei-nen uudistustyö jatkuu edelleen. Kolmannessa vaiheessa toteutettavien vakavaraisuusmekani-smiin ja katesäännösten pitkän aikajakson uudistusten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2016 alussa. Kaikkien työeläkelaitosten toimintaa, vakavaraisuutta ja vastuuvelan kattamisa-ta valvoo Finanssivalvonta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä aloitettiin työeläkelaitosten hallintosäätelyn uudista-misen valmistelu yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Työeläkelaitosten hallinnon läpinäkyvyyttä pyritään lisäämään. Samalla arvioidaan muut mahdolliset muutostarpeet se-kä tarpeet muuttaa työeläkelaitosten hallintosäännöksiä EU:n solvenssi II -direktiivin mu-kaisiksi.

Kansainvälinen arvio Suomen eläkejärjestelmästä

Tammikuun alussa julkaistiin kansainvälisesti tunnettujen professorien Nicholas Barrin ja Keith Ambachtsheerin arviot Suomen työeläkejärjestelmästä. Barr arvioi eläkejärjestelmää sen riittävyyden, kestävyys ja rakenteen kannalta. Ambachtsheer tarkasteli järjestelmän hallinnointia. Kartoitukset tehtiin Eläketurvakeskuksen pyynnöstä. Arvioijien mukaan Suo-men eläkejärjestelmä sisältää useita vahvuuksia ja se on kattava ja kestävä. Väestörakenne ja kansainvälistyvä talous edellyttävät kuitenkin järjestelmän tehostamista ja jatkuvaa ke-hittämistä. Eläkkeelle siirtymistä on myöhennettävä ja eläkevarojen sijoituksille tulisi saa-da parempia tuottoja.

Eläkeuudistuksen valmistelua selvittävän työryhmän raportti valmistui

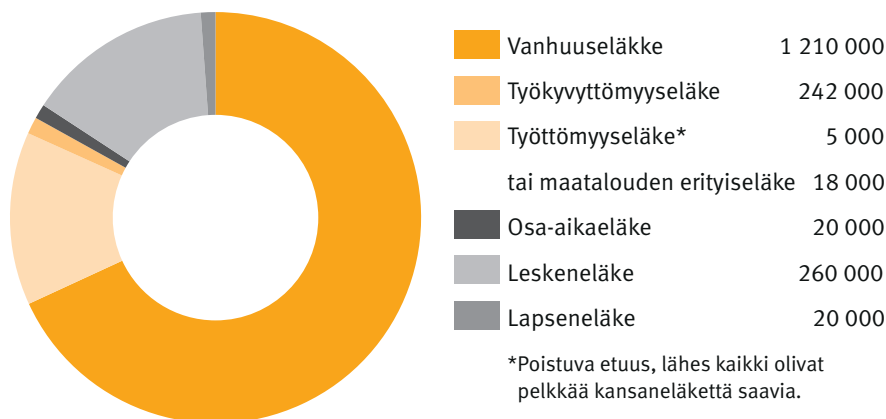
Työmarkkinajärjestöt päättivät käynnistää työurapöytäkirjan puitteissa valmistelutyön vuo-den 2017 alussa voimaan tulevaa eläkeuudistusta varten. Selvitystyössä sovittiin mm. ”arvi-oitavaksi vuonna 2005 toteutetun eläkeuudistuksen vaikutusta ja lisätoimien tarpeellisuutta sen turvaamiseksi, että eläkejärjestelmä pysyy elinajan odotteen pidetessä taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä”. Selvitystyön puheenjohtajana toimi Jukka Pekkarinen valtiovarain-ministeriöstä. Työryhmän raportti julkaistiin syksyllä 2013.

3 Kaikki eläkkeensaajat

Työ- tai kansaneläkettä sai vuoden 2013 lopussa kaikkiaan 1 513 000 henkilöä, mikä on 19 000 enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Kaikista eläkkeensaajista omaa eläkettä sai 1 467 000. Samanaikaisesti sekä lesken että omaa eläkettä saavia oli 233 000. Vanhuuseläkettä sai 1 210 000 henkilöä eli 80 prosenttia kaikista eläkkeensaajista. Työkyvyttömyyseläkettä sai 242 000 ja leskeneläkettä 260 000 henkilöä.

Kuvio 2

Kaikki eläkkeensaajat eläkelajin mukaan 31.12.2013

Henkilö voi saada samanaikaisesti usean eri eläkelajin mukaista eläkettä.

Kaikista eläkkeensaajista työeläkettä sai 93 prosenttia (1 409 000) ja kansaneläkettä alle puolet (666 000). Pelkkää työeläkettä sai 56 prosenttia ja pelkkää kansaneläkettä 7 prosenttia. Molemmista järjestelmistä eläkettä saavia oli 37 prosenttia. Kaikista eläkkeensaajista 56 prosenttia oli naisia.

Taulukko 1

Kaikki eläkkeensaajat eläkejärjestelmän ja sukupuolen mukaan 31.12.2013

	31.12.2013			31.12.2012	Muutos 2012–2013
	Miehet	Naiset	Kaikki	Kaikki	%
Kaikki eläkkeensaajat	670 700	842 400	1 513 100	1 494 400	1,3
Työeläkkeensaajat	626 400	782 500	1 408 900	1 390 100	1,4
- vain työeläke	434 500	412 700	847 200	820 200	3,3
Kelan eläkkeensaajat	236 200	429 700	665 900	674 300	-1,2
- vain Kelan eläke	44 300	59 900	104 200	104 400	-0,1
Sekä työ- että Kelan eläke	191 900	369 700	561 700	569 900	-1,4

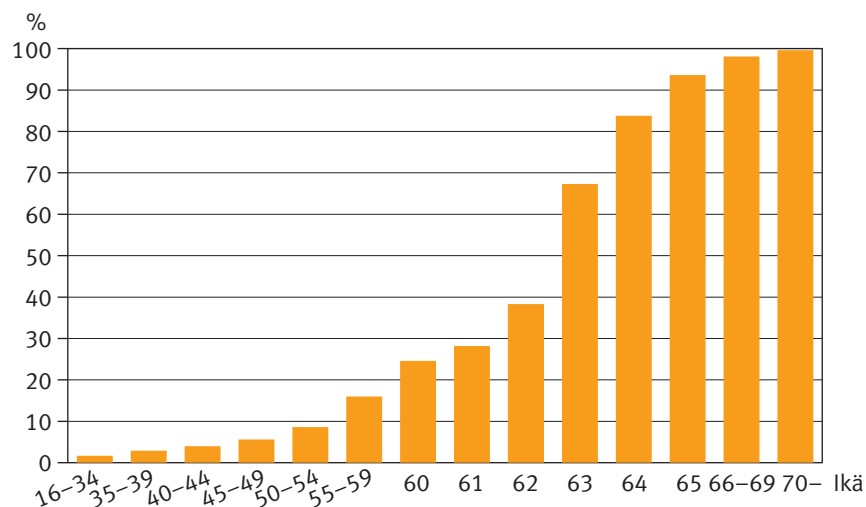
Suomessa asuvat eläkkeensaajat

Kaikista vuoden 2013 lopussa eläkettä saavista 1 451 000 asui Suomessa. Suhteutettuna väestöön se tarkoittaa, että joka neljäs Suomessa asuva sai jotakin eläkettä. Väestönä käytetään Kelan vakuutettua väestöä, joka kattaa käytännöllisesti katsoen koko maassa asuvan väestön, myös tilapäisesti ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset.

Suomessa asuvia omaa eläkettä saavia oli vuoden 2013 lopussa 1 386 000. Omaa eläkettä saavien (pl. osa-aikaeläkkeensaajat) osuus 16 vuotta täyttäneestä väestöstä oli 31 prosenttia.

Kuvio 3

Suomessa asuvien omaeläkkeensaajien (pl. osa-aikaeläke) väestöosuus ikäryhmittäin 31.12.2013

16–34-vuotiaasta väestöstä oli vuoden 2013 lopussa työkyvyttömyyseläkkeellä kaksi prosenttia. Ikäryhmittäinen väestöosuus kasvaa muutamalla prosenttiyksiköllä aina 50–54-vuotiaisiin asti. Tästä ikäryhmästä oli eläkkeellä 9 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkeläisten lisäksi joukossa oli pieni ryhmä vanhuuseläkkeellä olevia. Seuraava ikäryhmä sisältää edellisten lisäksi myös maatalouden erityiseläkettä saavia, ja siinä eläkeläisten väestöosuus oli 16 prosenttia. 60-vuotiaista jo joka neljäs oli eläkkeellä, 62-vuotiaista yli kolmannes ja 63-vuotiaista kaksi kolmasosaa. 65-vuotiaista oli eläkkeellä 94 prosenttia vuoden 2013 lopussa.

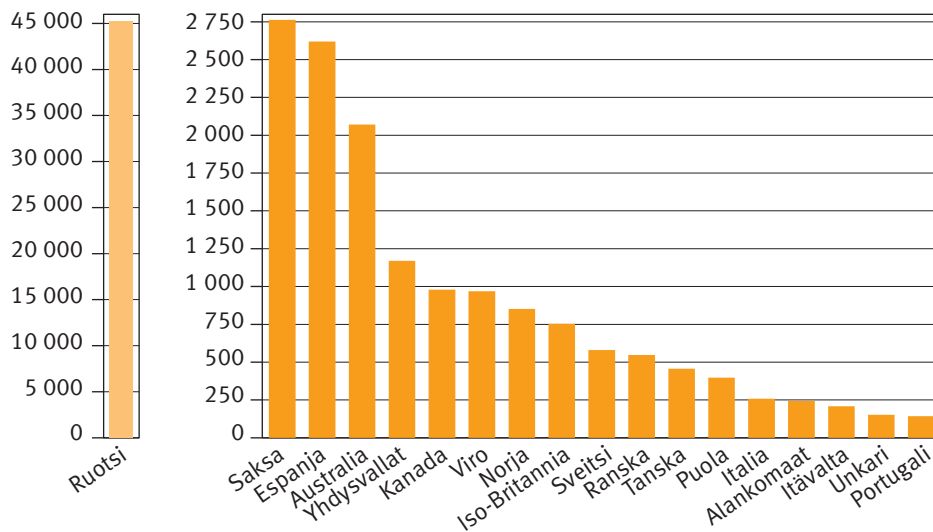
Ulkomailla asuvat eläkkeensaajat

Vuoden 2013 lopussa Suomesta maksettiin yli 62 000 henkilölle eläkettä ulkomaille. Toisin sanoen noin neljä prosenttia kaikista eläkkeensaajista asui ulkomailla. Heistä lähes puolet (29 500) sai pelkkää kansaneläkettä, kolmannes (21 000) pelkkää työeläkettä ja viidesosa (11 800) eläkettä molemmista järjestelmistä.

Eniten eläkkeitä maksettiin Ruotsiin (45 300). Yli tuhannelle henkilölle eläkettä maksettiin Saksaan (2 800), Espanjaan (2 600) ja Australiaan (2 100) ja Yhdysvaltoihin (1 200).

Kuvio 4

Maat joihin maksettiin Suomesta eläkettä vähintään sadalle henkilölle 31.12.2013

Yli puolet (32 300) ulkomaille maksetuista eläkkeistä maksettiin Suomen kansalaisille ja 40 prosenttia (24 400) Ruotsin kansalaisille. Lisäksi noin 1 000 australialaista, 900 saksalaisia ja 600 virolaista sai vuoden 2013 lopussa eläkettä Suomesta. Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia oli eläkkeensaajina 7 900. Suomen eläkelakien mukaisia eläkkeitä maksettiin siten yhteensä yli 38 000 ulkomaalaiselle.

Kaikista eläkkeensaajista löytyy tarkempia tietoja Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisjulkaisuista *Tilasto Suomen eläkkeensaajista* ja *Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain*, jotka julkaistaan kuluvan vuoden syksyllä.

4 Eläkemeno

4.1 Kokonaiseläkemeno

Suomessa maksettiin vuonna 2013 eläkkeitä kaikkiaan 27,1 miljardia euroa. Lakisääteisten eläkkeiden osuus oli 26,5 miljardia euroa ja vapaaehtoisten etuuksien osuus arviolta 600 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole mukana henkilön itsensä kustantamia vapaaehtoisia eläkkeitä. Lakisääteinen kokonaiseläkemeno koostuu vuoden aikana maksetuista työ- ja Kelan eläkkeistä sekä liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus-, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaan maksetuista ns. SOLITA-eläkkeistä. Lakisääteisen kokonaiseläkemenon suhde bruttokansantuotteeseen oli 13,7 prosenttia vuonna 2013. Edellisenä vuonna vastaava osuus oli 13 prosenttia.

Taulukko 2

Lakisääteinen kokonaiseläkemeno vuosina 2009–2013, miljoonaa euroa

	2009	2010	2011	2012	2013
Yksityinen sektori	11 640,0	12 245,3	12 895,2	13 829,2	14 715,2
- Perusturva	11 431,7	12 036,7	12 686,3	13 615,3	14 499,3
- Lisäturva	208,4	208,5	208,8	213,8	215,9
Julkinen sektori	6 994,7	7 280,7	7 642,3	8 159,7	8 647,9
Työeläkkeet yhteensä	18 634,7	19 526,0	20 537,5	21 988,9	23 363,1
Kelan eläkkeet	2 561,3	2 494,8	2 550,0	2 595,5	2 615,3
SOLITA-eläkkeet	516,3	509,9	511,0	521,6	528,0
Yhteensä	21 712,3	22 530,7	23 598,5	25 105,9	26 506,3

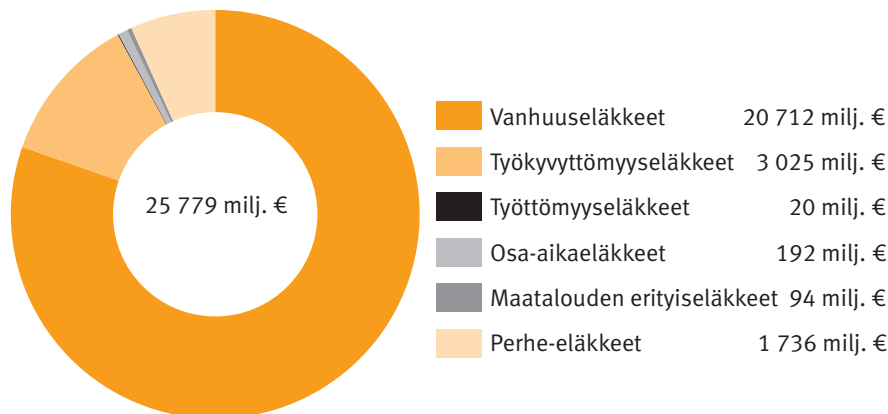
Taulukossa on eri eläkejärjestelmien maksama eläkemeno. Palkattomista ajoista syntynyt työeläkemeno on tässä jaettu sektoreihin eläkkeen maksavan sektorin mukaan.

Kelan eläkemeno saadaan Kansaneläkelaitokselta. Vuodesta 2011 alkaen se sisältää myös Kelan maksaman takuueläkkeen.

SOLITA-eläkemeno on saatu Kansaneläkelaitoksen keräämistä tiedoista, ja se perustuu osin arvioihin.

Kuvio 5

Työ- ja Kelan eläkemeno eläkelajeittain vuonna 2013

Kuviossa ei ole mukana Kelan maksamista etuuksista takuueläkkeitä (157,7 milj. euroa), lapsikorotuksia (5,8 milj. euroa) eikä rintamalisia (36,3 milj. euroa).

Kokonaiseläkemenosta löytyy tarkempaa tietoa Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisjulkaisuksista *Tilasto Suomen eläkkeensaajista* ja *Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain*, jotka julkaistaan kuluvan vuoden syksyllä.

4.2 Työeläkemeno

Työeläkkeitä maksettiin vuonna 2013 kaikkiaan 23,4 miljardia euroa, noin 1,4 miljardia euroa edellisvuotta enemmän. Eläkemenon kasvu kohdistui lähes kokonaan vanhuuseläkkeisiin, joita maksettiin vuonna 2013 yli 19 miljardia euroa. Kasvua oli myös perhe-eläkkeissä, joita maksettiin 1,7 miljardia euroa. Kaikissa muissa eläkelajeissa eläkemeno pieneni edellisestä vuodesta. Työkyvyttömyyseläkkeitä maksettiin 2,3 miljardia ja osa-aikaeläkkeitä 192 miljoonaa euroa.

Taulukko 3

Työeläkemeno vuonna 2013 eläkelajin ja eläkettä kartuttaneen eläkelain mukaan, miljoonaa euroa

Eläkettä kartuttanut eläkelaji	Vanhuuseläke	Työkyvyttömyyseläke	Työttömyyseläke	Osa-aikaeläke	Maatal. erityiseläke	Perhe-eläke	Kaikki
TyEL	10 168,7	1 413,4	2,9	83,2	-	985,9	12 654,1
MEL	134,8	22,3	0,0	0,8	-	13,5	171,4
YEL	784,5	95,7	0,0	20,4	-	96,1	996,7
MYEL	606,0	59,2	0,0	1,7	93,6	73,9	834,4
Yksityinen sektori	11 693,9	1 590,6	3,0	106,1	93,6	1 169,4	14 656,6
VaEL ¹⁾	3 642,6	195,0	0,3	22,0	-	330,8	4 190,7
KuEL ¹⁾	3 434,4	451,6	0,4	59,7	-	185,5	4 131,6
KiEL ¹⁾	148,9	11,6	0,0	1,5	-	10,2	172,1
Muut julkiset	124,2	7,3	0,0	2,2	-	6,2	139,8
Julkinen sektori	7 350,1	665,5	0,7	85,4	-	532,7	8 634,2
Palkattomat ajat	59,8	11,4	0,0	-	-	1,0	72,3
Koko työeläkemeno	19 103,7	2 267,6	3,7	191,5	93,6	1 703,0	23 363,1

¹⁾ VaEL sisältää valtion vanhojen eläkesääntöjen, KuEL kuntien vanhojen eläkesääntöjen ja KiEL kirkon vanhojen eläkesääntöjen mukaan karttuneet eläkkeet.

MYEL-eläkemeno sisältää kaikki maatalouden erityiseläkkeet.

Palkattomilta ajoilta karttunutta eläkkeen osaa ei katsota karttuneen minkään erillisen työeläkelain tai sektorin mukaan. Tästä syystä sektorikohtaiset luvut eroavat tältä osin taulukon 2 luvuista.

Työeläkemenosta löytyy tarkempaa tietoa Eläketurvakeskuksen yhdessä Kevan kanssa tuottamasta vuosijulkaisusta *Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut*, joka julkaistaan kuluvan vuoden lopulla.

5 Keskimääräinen eläke

5.1 Kokonaiseläke

Eläkkeensaajan keskimääräinen kokonaiseläke voi muodostua joko pelkästä **työeläkkeestä**, pelkästä **Kelan eläkkeestä** tai näistä molemmista sekä näihin eläkkeisiin mahdollisesti liittyvästä **SOLITA-eläkkeestä**. Kokonaiseläkkeeseen lasketaan mukaan sekä henkilön omat eläkkeet että perhe-eläkkeenä saadut etuudet. Kokonaiseläke sisältää myös Kelan maksamat takuueläkkeet, lapsikorotukset ja rintamalisät.

Keskimääräisiä kokonaiseläkkeitä tarkasteltaessa on usein järkevää miettiä, minkälaiselle henkilökoulolle eläke halutaan laskea. Esimerkiksi **kaikille eläkkeensaajille** (käsittää siis kaikki työ- tai kansaneläkkeenä omaa tai perhe-eläkettä saavat) laskettu keskimääräinen kokonaiseläke oli **1 460 euroa** kuukaudessa vuonna 2013. Tässä keskieläkettä pienentävät mm. ulkomaille maksetut eläkkeet, jotka useimmiten ovat hyvin pieniä. Vuonna 2013 keskimääräinen ulkomaille maksettu eläke oli 355 euroa kuukaudessa. Kaikkien eläkkeensaajien keskimääräistä kokonaiseläkettä pienentävät myös esim. lapsille maksetut eläkkeet (keskimäärin 384 euroa kuukaudessa vuonna 2013).

Edellisistä johtuen keskimääräistä kokonaiseläkettä laskettaessa valitaankin henkilökouloksi usein **Suomessa asuvat omaa eläkettä saavat**. Joukosta rajataan siis pois ulkomaille asuvat, pelkkää perhe-eläkettä saavat sekä sen lisäksi myös osa-aikaeläkettä saavat. Tälle joukolle laskettu keskimääräinen kokonaiseläke oli **1 549 euroa** kuukaudessa vuonna 2013.

Taulukko 4

Suomessa asuvien omaa eläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke eläkkeen rakenteen ja sukupuolen mukaan 31.12.2013

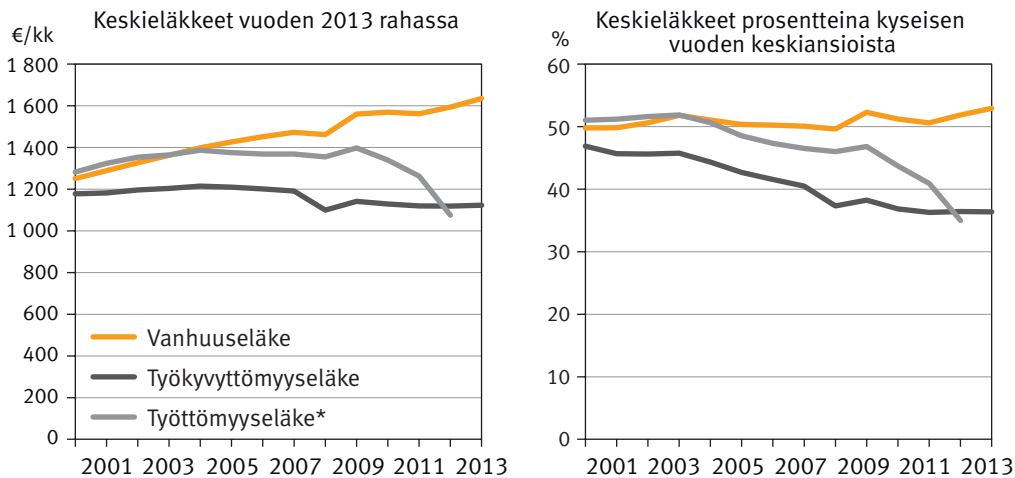
	Miehet	Naiset	Kaikki
Keskimääräinen kokonaiseläke €/kk	1 760	1 376	1 549
- työeläkkeen osuus	1 614	1 190	1 381
- Kelan eläkkeen osuus	121	169	147
- SOLITA-eläkkeen osuus	24	18	21
Eläkkeensaajien lukumäärä	623 200	762 500	1 385 800

Taulukko ei sisällä osa-aikaeläkettä saavia.

Eläkelajeittain tarkasteltuna kokonaiseläkkeessä on selvät erot. Vanhuuseläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke vuonna 2013 oli 1 635 euroa kuukaudessa, kun se työkyvyttömyyseläkkeensaajilla oli 1 124 euroa ja maatalouden erityiseläkettä saavilla 1 093 euroa kuukaudessa.

Kuvio 6

Suomessa asuvien vanhuus-, työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke vuosina 2000–2013

*Työttömyyseläke on poistuva etuus. Vuoden 2013 lopussa työttömyyseläkettä sai enää 5 300 henkilöä.

Kokonaiseläkkeistä löytyy tarkempia tietoja Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisjulkaisuista *Tilasto Suomen eläkkeensaajista* ja *Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain*, jotka julkaistaan kuluvan vuoden syksyllä.

5.2 Työeläke

Toinen näkökulma eläkkeiden keskiarvoihin on tarkastella työelämästä kiertanutta eläkettä eli **keskimääräistä työeläkettä**. Työeläkkeensaajien ja työeläkkeelle siirtyneiden keskimääräisiä työeläkkeitä verrattaessa voidaan todeta, että uudet eläkkeet eli tilastovuoden aikana työeläkkeelle siirtyneiden eläkkeet ovat usein suurempia kuin kyseisen vuoden lopussa työeläkettä saavien eläkkeet. Tämä näkyy erityisesti pitkään maksussa olleissa eläkkeissä, kuten vanhuuseläkkeissä sekä maatalouden erityiseläkkeissä, jotka sisältävät vielä paljon 20–30 vuotta sitten myönnettyjä luopumiseläkkeitä.

Kaikkien vuoden 2013 lopussa omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavien (pl. osa-aika-eläkkeensaajat) keskimääräinen omaan työuraan perustuva eläke oli 1 354 euroa kuukaudessa, kun vastaava luku työeläkkeelle vuoden 2013 aikana siirtyneillä oli 203 euroa suurempi eli 1 557 euroa. Keskimääräiset eläkkeet eivät sisällä osa-aika-eläkkeitä, perhe-eläkkeitä eivätkä kansaneläkkeenä maksettuja etuuksia.

Vuoden 2013 lopussa työeläkkeenä vanhuuseläkettä saavan keskimääräinen eläke oli 1 410 euroa kuukaudessa, kun vastaava luku vuoden aikana vanhuuseläkkeelle siirtyneillä oli 354 euroa suurempi eli 1 764 euroa. Maatalouden erityiseläkkeissä eroa oli yli 400 euroa mutta työkyvyttömyyseläkkeissä vain 27 euroa.

Taulukko 5

Omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavat 31.12.2013 ja vuonna 2013 työeläkkeelle siirtyneet sekä keskimääräinen työeläke eläkelajeittain

Eläkelaji	Työeläkettä saavat		Työeläkkeelle siirtyneet	
	Lukumäärä	Keskieläke €/kk	Lukumäärä	Keskieläke €/kk
Vanhuuseläke	1 154 500	1 410	52 300	1 764
Työkyvyttömyyseläke	182 500	1 013	20 400	1 040
Työttömyyseläke	174	1 264	-	-
Maatalouden erityiseläke	18 300	661	600	1 085
Kaikki	1 337 600	1 354	73 300	1 557

Taulukko ei sisällä osa-aikaeläkettä saavia.

Erot miesten ja naisten työeläkkeissä ovat verrattain suuret. Miesten omaan työuraan perustuva eläke oli vuoden 2013 lopussa keskimäärin 1 667 euroa ja naisten 1 095 euroa kuukaudessa. Miesten saama työeläke oli siis lähes 600 euroa suurempi kuin naisten. Ero johtuu pääosin naisten lyhyemmistä työurista sekä keskimäärin alhaisemmasta palkkatasosta. Jos eläkkeisiin lasketaan mukaan naisten selvästi miehiä useammin saama perhe-eläke, ero pienenee noin 130 eurolla. Kun tarkasteluun otetaan mukaan vielä mahdolliset kansan- sekä SOLITA-eläkkeet, on työeläkettä saavien miesten keskimääräinen kokonaiseläke 1 791 euroa ja naisten 1 396 euroa kuukaudessa. Miesten eläke on kuitenkin liki 400 euroa suurempi kuin naisten. Euromääräinen ero on viime vuosina jopa hiukan kasvanut, vaikkakin suhteellinen ero on pysynyt lähes samana. Kaikista vuoden 2013 lopussa omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavista 55 prosenttia oli naisia.

Vuoden 2013 lopussa osa-aikaeläkettä saavan keskimääräinen osa-aikaeläke oli 743 euroa kuukaudessa, miehillä 907 euroa ja naisilla 627 euroa. Vuoden 2013 aikana osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden eläkkeet olivat hiukan suurempia, kaikilla keskimäärin 782 euroa kuukaudessa, miehillä 949 euroa ja naisilla 657 euroa.

Keskimääräisistä työeläkkeistä löytyy tarkempia tietoja Eläketurvakeskuksen yhdessä Kevan kanssa tuottamasta vuosijulkaisusta *Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut*, joka julkaistaan kuluvan vuoden lopulla.

6 Työeläkkeensaajat ja työeläkkeelle siirtyneet

6.1 Työeläkkeensaajat

Työeläkettä karttuu sekä yksityisellä että julkisella sektorilla tehdystä työstä. Vuoden 2013 lopussa työeläkkeensaajia oli kaikkiaan 1 409 000. Kaikista työeläkkeensaajista 88 prosenttia sai eläkettä yksityiseltä sektorilta ja 50 prosenttia julkiselta sektorilta. Eläkettä molemmilta sektoreilta sai 38 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista.

Taulukko 6

Työeläkkeensaajat eläkesektorin ja sukupuolen mukaan 31.12.2013

	31.12.2013			31.12.2012	Muutos 2012–2013
	Miehet	Naiset	Kaikki	Kaikki	%
Kaikki työeläkkeensaajat	626 400	782 500	1 408 900	1 390 100	1,4
- vain yksityinen sektori	376 500	333 100	709 600	713 400	-0,5
- vain julkinen sektori	53 500	117 600	171 100	173 200	-1,2
- yksityinen ja julkinen sektori	196 400	331 800	528 300	503 500	4,9
Yksityinen sektori	572 900	664 900	1 237 800	1 216 900	1,7
Julkinen sektori	249 900	449 400	699 300	676 700	3,3

Omaan työuraan perustuvaa eläkettä vuoden 2013 lopussa sai 1 358 000 ja työeläkkeen perhe-eläkettä 274 000 henkilöä. Samanaikaisesti omaan työuraan perustuvaa eläkettä ja leskeneläkettä saavia oli 223 000. Pelkkää perhe-eläkettä sai alle 4 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista eli 51 000 henkilöä. Näistä vajaa kolmannes oli lapsia.

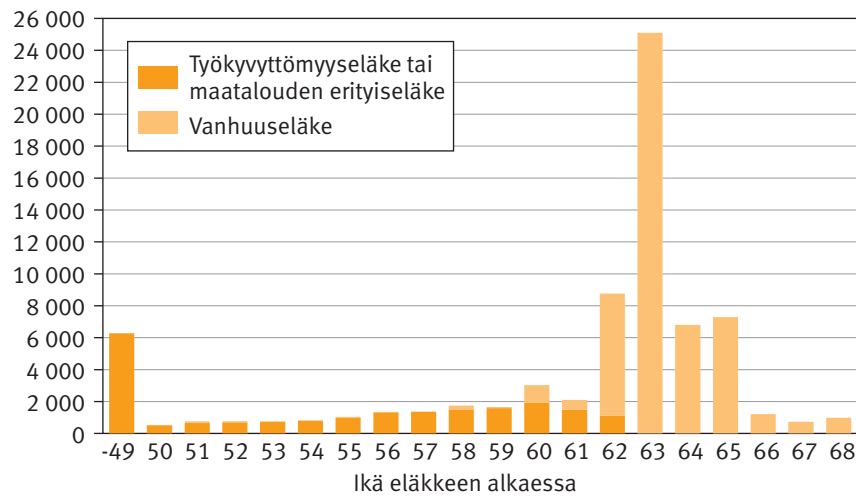
Rekisteröityä lisäeläkettä sisältyi vuoden 2013 lopussa kaikkiaan noin 108 000 yksityisen sektorin eläkkeeseen. Neljä viidestä rekisteröidystä lisäeläkkeestä oli vanhuuseläkkeitä. Se liittyi myös 5 500 työkyvyttömyyseläkkeeseen ja yli 14 500 perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkkeeseen sisältyvä lisäeläke oli suurin, 208 euroa kuukaudessa. Vanhuuseläkkeensaajilla se oli keskimäärin 165 euroa ja työkyvyttömyyseläkkeensaajilla 53 euroa kuukaudessa.

6.2 Työeläkkeelle siirtyneet

Vuonna 2013 työeläkkeelle siirtyi runsaat 73 000 henkilöä, yli 4 000 enemmän kuin edellisenä vuonna. Kasvu kohdistui vanhuuseläkkeeseen, jolle siirtyi 52 300 henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeelle ja maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneiden määrät pysyivät saman suuruisina kuin edellisenä vuonna. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 20 400 henkilöä ja maatalouden erityiseläkkeelle 600 henkilöä.

Kuvio 7

Vuonna 2013 työeläkkeelle siirtyneet iän ja eläkelajin mukaan

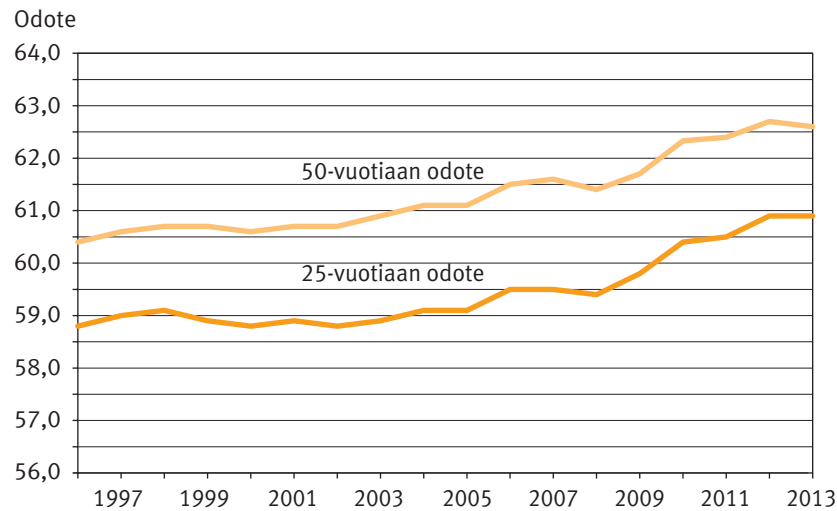
Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä lähes puolet siirtyi eläkkeelle 63-vuotiaana. Seuraavaksi yleisimmät vanhuuseläkkeellesiirtymisiät olivat 62 vuotta (15 %), 65 vuotta (14 %) ja 64 vuotta (13 %). Yli 65-vuotiaana siirtyi vanhuuseläkkeelle 3 000 henkilöä eli 6 prosenttia kaikista vanhuuseläkkeelle siirtyneistä.

Työeläkkeensaajista ja työeläkkeelle siirtyneistä löytyy tarkempia tietoja Eläketurvakeskuksen yhdessä Kevan kanssa tuottamasta vuosijulkaisusta *Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut*, joka julkaistaan kuluvan vuoden lopulla.

6.3 Työeläkkeellesiirtymisikä

Eläkkeellesiirtymisikää kuvaavina tunnuslukuina käytetään keskiarvoa, mediaania ja eläkkeellesiirtymisiän odotetta. Eläkkeellesiirtymisiän odotteen avulla seurataan erityisesti ajassa tapahtuvaa muutosta eläkkeellesiirtymisiässä. Odote lasketaan eläkkeelle siirtyneiden väestöosuuksien kautta, joten väestön ikärakenne ei vaikuta tuloksiin. Odote lasketaan sekä 25- että 50-vuotiaille. 25-vuotiaan odote kuvaa koko työeläkevakuutetun väestön eläkkeellesiirtymisikää. 50-vuotiaan odotteen avulla voidaan seurata eläkkeellesiirtymisiän kehitystä erityisesti niiden ikäluokkien osalta, joihin eläkepolitiikan toimenpiteillä pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan.

Vuonna 2013 työeläkejärjestelmässä 25-vuotiaalle laskettu eläkkeellesiirtymisiän odote oli 60,9 vuotta eli sama kuin edellisenä vuotena. Sen sijaan 50-vuotiaan odote laski hieman eli 0,1 vuotta. Vuonna 2013 se oli 62,6 vuotta. Sekä 25-vuotiaan että 50-vuotiaan odote on nyt noussut likimain kahdella vuodella eläkeuudistusta edeltävästä tasosta. Viime vuonna tapahtunut eläkkeellesiirtymisiän nousun taittuminen vastaa ennakoitua. Jatkossa eläkkeellesiirtymisiän voidaan arvioida nousevan selvästi viime vuosia maltillisemmin. Viime vuosien kehitykseen ovat vaikuttaneet vuoden 2005 eläkeuudistuksen lakimuutokset. Jatkossa ne eivät enää vaikuta eläkkeellesiirtymisikään, vaan tuleva kehitys on riippuvainen muista tekijöistä. Keskeisellä sijalla ovat talous- ja työllisyyskehityksen ohella myös työelämän laatu- kysymykset ja henkilökohtaiset valinnat.

Kuvio 8*Eläkkeellesiirtymisiän odote vuosina 1996–2013*

Julkisella sektorilla odote on noussut yksityistä sektoria enemmän. Vuodesta 2002 on 25-vuotiaan odote noussut julkisella sektorilla lähes kolmella vuodella ja yksityisellä sektorilla lähes kahdella vuodella.

Miesten ja naisten välinen ero eläkkeellesiirtymisiässä on viime vuosina kaventunut selvästi. Nyt voidaan sanoa, ettei eroa juurikaan ole; miehet ja naiset jäävät odotteen mukaan eläkkeelle samassa iässä. Julkisella sektorilla naiset jäävät kuitenkin edelleen eläkkeelle miehiä nuorempina. Vuonna 2013 25-vuotiaiden miesten eläkkeellesiirtymisiän odote oli 60,9 vuotta ja naisten 60,8 vuotta. Julkisella sektorilla vastaavat luvut olivat 61,8 vuotta ja 61,1 vuotta.

Eläkkeellesiirtymisikää ja eläkkeellesiirtymisiän odotetta käsitellään tarkemmin Eläketurvakeskuksen tilastoraportissa 03/2014: *Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä*.

6.4 Eläkelajikohtaista tarkastelua

Taulukko 7

Omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavat eläkelajin, eläkesektorin ja sukupuolen mukaan 31.12.2013

Eläkelaji	31.12.2013					31.12.2012	Muutos 2012– 2013, %
	Yksityinen sektori	Julkinen sektori	Kaikki työeläkkeensaajat			Kaikki	
			Miehet	Naiset	Kaikki		
Vanhuuseläke	991 000	545 600	511 200	643 300	1 154 500	1 118 500	3,2
Työkyvyttömyyseläke	163 400	95 400	93 700	88 800	182 500	192 800	-5,3
- toistaiseksi myönn.	145 300	83 600	85 100	77 400	162 500	173 900	-6,6
- kuntoutustuki	18 100	11 800	8 600	11 400	20 000	18 900	6,0
Työttömyyseläke	200	100	100	100	200	1 600	-89,3
Maatal. erityiseläke	18 300	-	6 900	11 400	18 300	20 200	-9,2
Osa-aikaeläke	10 600	9 900	8 500	11 900	20 400	23 500	-13,1
Kaikki	1 169 100	650 400	613 800	744 200	1 358 000	1 336 900	1,6
31.12.2012	1 146 400	626 800	603 700	733 100	1 336 900		
Muutos 2012–2013, %	2,0	3,8	1,7	1,5	1,6		

Henkilö voi saada samanaikaisesti usean eri eläkelajin mukaista eläkettä yhdeltä tai molemmilta sektoreilta. Tällöin henkilö on mukana jokaisen saamansa eläkelajin ja eläkesektorin mukaisessa luvussa mutta Kaikki-luvussa vain kerran. Luvut eivät siten ole yhteenlaskettavissa.

Taulukko 8

Työeläkkeelle siirtyneet eläkelajin ja eläkesektorin mukaan vuosina 2003–2013

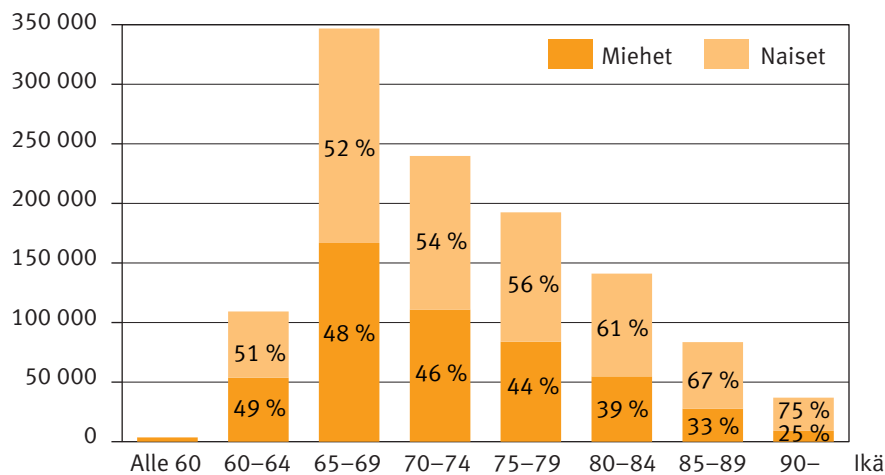
	Vanhuus- eläke	Työkyvyttö- myyseläke	Työttömyys- eläke	Maatalou- den erityis- eläke	Kaikki työ- eläkkeelle siirtyneet	Yksityisen sektorin eläke	Julkisen sektorin eläke
2003	19 100	25 900	11 300	1 000	57 000	52 500	29 900
2004	20 900	26 000	10 600	1 000	58 200	52 800	31 500
2005	30 200	25 900	10 100	1 400	67 100	62 600	35 000
2006	27 100	24 400	11 300	1 200	63 700	57 200	34 400
2007	28 100	25 400	12 400	1 100	66 700	60 200	36 000
2008	33 700	25 600	12 000	1 100	72 100	66 400	39 000
2009	43 500	23 900	11 500	1 000	79 600	73 600	43 000
2010	44 100	22 900	3 300	600	70 700	65 000	39 800
2011	46 700	23 000	1 300	700	71 600	65 900	41 000
2012	48 000	20 500	-	600	69 100	63 600	39 800
2013	52 300	20 400	-	600	73 300	67 800	43 000
Yksityinen sektori	48 400	18 800	-	600	67 800		
Julkinen sektori	31 000	12 000	-	-	43 000		

Vanhuuseläke

Työeläkkeenä vanhuuseläkettä sai vuoden 2013 lopussa kaikkiaan lähes 1 155 000 henkilöä. Heistä naisia oli 56 prosenttia. Ikäryhmittäin tarkasteltuna ainoastaan alle 60-vuotiailla, joita oli 3 900, miesten osuus oli suurempi eli 92 prosenttia. Ikäryhmässä 60–64-vuotiaat miehiä ja naisia on lähes yhtä paljon. Seuraavissa ikäryhmissä miesten osuus laskee tasaisesti ollen viimeisessä ikäryhmässä, 90-vuotta täyttäneissä, enää neljännes. Vanhuuseläkkeellä olleiden keskiarvoikä vuonna 2013 oli 73,8 vuotta.

Kuvio 9

Vanhuuseläkkeensaajat iän ja sukupuolen mukaan 31.12.2013

Vuonna 2013 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä oli historiallisen korkea, yli 50 000 henkilöä, minkä vuoksi työeläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä nousi edellisestä vuodesta selvästi. Viime vuonna myös ensimmäinen työttömyyseläkkeen ulkopuolelle jäänyt ikäluokka täytti 63 vuoden vanhuuseläkeiän. Koska 1940-luvulla syntyneet suuret ikäluokat ovat jo pääosin eläkkeellä, ja jatkossa eläkeikää lähestyvät ikäluokat pienenevät, vuonna 2009 työeläkkeelle siirtyneiden määrä (80 000) näyttää jäävän tämän lajin ennätykseksi.

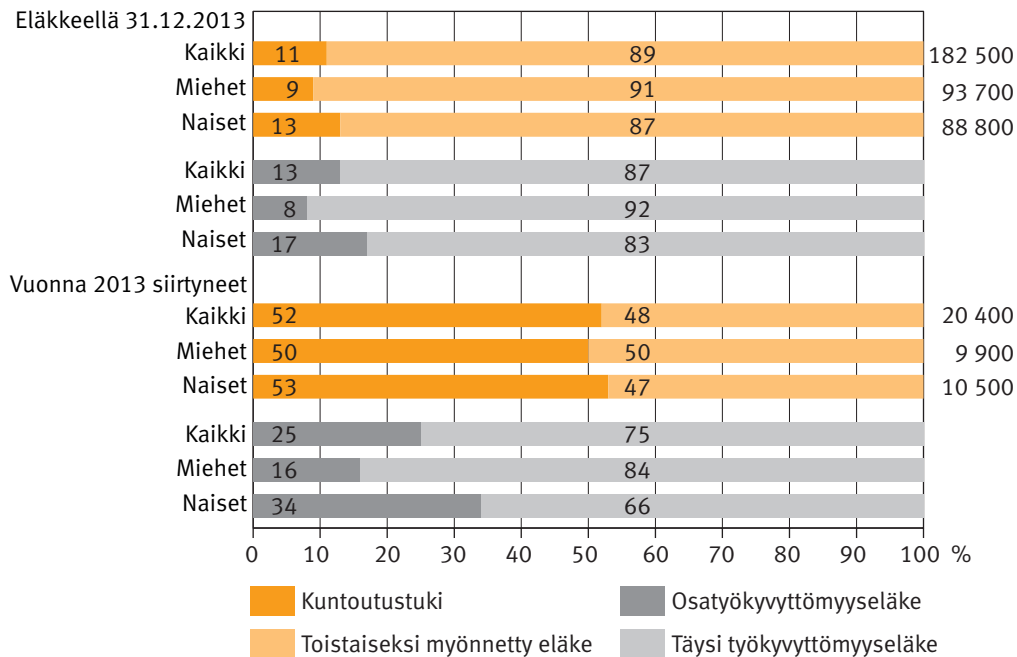
Vanhuuseläkkeelle siirtyneissä naisten osuus oli vain hiukan suurempi kuin miesten eli 51 prosenttia. Vanhuuseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 63,6-vuotiaana, miehet 63,5 vuotiaana ja naiset 63,7-vuotiaana. Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä lähes puolet siirtyi eläkkeelle 63-vuotiaana. Yli 65-vuotiaana siirtyneiden osuus oli 6 prosenttia.

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkettä työeläkejärjestelmästä saavia oli vuoden 2013 lopussa kaikkiaan 183 000, 10 000 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Määrä pysyi lähes koko 2000-luvun tasaisena vajaassa 220 000:ssa, mutta lähti vuonna 2009 laskuun kuten myös vuosittain siirtyneiden määrä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi vuonna 2013 kaikkiaan 20 400 henkilöä, vajaa 100 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrän lasku näyttäisi nyt pysähtyneen. Vuosina 2002–2008 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi vielä vuosittain noin 25 000 henkilöä.

Kuvio 10

Työkyvyttömyyseläkkeensaajat 31.12.2013 ja vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää joko **toistaiseksi** tai **määräaikaisena kuntoutustukena**. Vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli puolelle eli 10 500:lle eläke myönnettiin kuntoutustukena. Näistä osa tulee kuitenkin aikanaan muuttumaan toistaiseksi myönnetyksi eläkkeeksi. Vuoden 2013 lopussa kaikista maksussa olevista työkyvyttömyyseläkkeistä 89 prosenttia eli 162 500 oli toistaiseksi myönnettyjä eläkkeitä. Kuntoutustukea maksettiin 20 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajalle.

Työeläkejärjestelmässä työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää myös joko **täyden** tai **osaeläkkeen** suuruisena, riippuen jäljellä olevan työkyvyn määrästä. Suurin osa maksussa olevista työkyvyttömyyseläkkeistä on täyden eläkkeen suuruisia. Osa eläkkeen suuruista eläkettä saavia oli vuoden 2013 lopussa 20 000 eli 11 prosenttia kaikista työkyvyttömyyseläkkeensaajista. Julkisella sektorilla osatyökyvyttömyyseläkkeensaajien suhteellinen osuus on jonkin verran suurempi kuin yksityisellä sektorilla.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä osatyökyvyttömyyseläkkeiden osuus on selvästi suurempi. Vuonna 2013 joka neljäs työkyvyttömyyseläkkeelle siirtynyt eli 5 200 henkilöä siirtyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Naisilla osaeläkkeiden osuus siirtyneissä oli kolmannes ja miehillä 16 prosenttia.

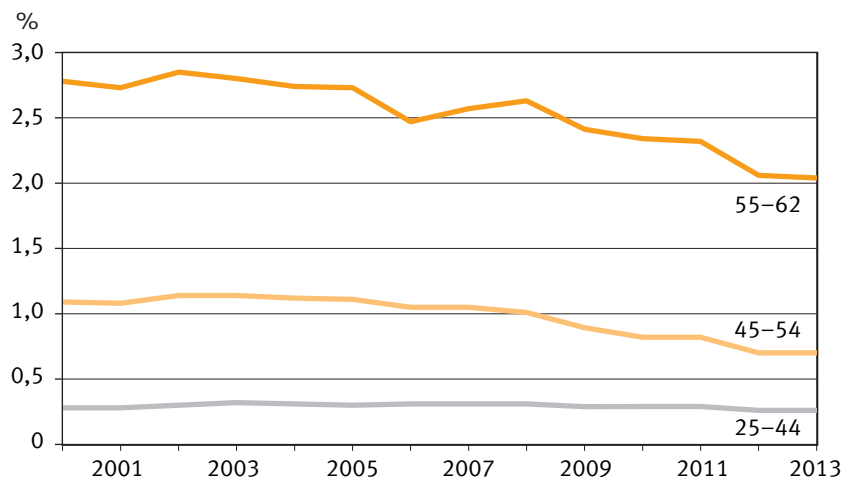
Vuonna 2013 miesten osuus työkyvyttömyyseläkkeensaajista oli 51 prosenttia ja siirtyneistä 49 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 51,9-vuotiaana, julkisella sektorilla hieman myöhemmin kuin yksityisellä. Toistaiseksi myönnettylle eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 57,1 vuoden ja kuntoutustuelle 47 vuoden iässä. Täyden eläkkeen suuruiselle työkyvyttömyyseläkkeelle puolestaan jäätin 50,8-vuotiaana ja osaeläkkeen suuruiselle 55,3-vuotiaana.

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus

Vaikka työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä pysyi 2000-luvun alkupuolelta vuoteen 2008 asti melko tasaisena, on työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuudessa eli työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuudessa vastaavan ikäisestä ei-eläkkeellä olevasta työeläkevakuutetusta väestöstä kuitenkin havaittavissa pientymistä jo tänä aikana. Vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus oli 0,7 prosenttia. Ikäryhmittäin tarkasteltuna alkavuus on pienentynyt selvimmin vanhimmissa ikäluokissa. Aiemmin työkyvyttömyyseläkealkavuus on ollut miehillä suurempaa kuin naisilla. Vuosina 2006–2009 alkavuudet olivat kuitenkin lähes samansuuruisia, ja sen jälkeen alkavuus on ollut naisilla hieman suurempi kuin miehillä.

Kuvio 11

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus työeläkejärjestelmässä ikäryhmittäin vuosina 2000–2013, prosenttia

Työkyvyttömyyden syyt

Työkyvyttömyyseläkkeensaajalla on työkyvyttömyyseläkkeen perusteena tavallisimmin jokin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden sairauspääryhmään kuuluva sairaus. Kaikista vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkettä työeläkkeenä saaneista 40 prosentilla eli 73 000 henkilöllä oli työkyvyttömyyden syynä jokin mielenterveyden sairaus. 51 900 työkyvyttömyyseläkkeensaajalla pääasiallinen sairaus kuului tuki- ja liikuntaelinten sairausryhmään. Nämä kaksi sairausryhmää kattavat siis kaksi kolmasosaa työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevista sairauksista.

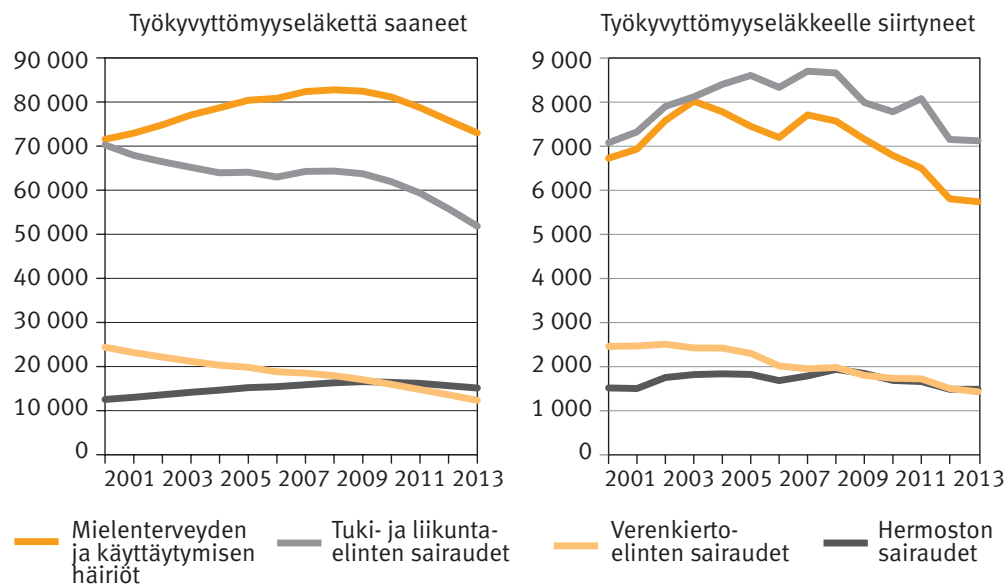
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyville eläke myönnetään kuitenkin edelleen useimmiten tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella. Vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli kolmanneksella eli 7 100:lla oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä jokin tuki- tai liikuntaelinten sairaus. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella myönnettiin 5 700 eläkettä eli toiseksi eniten.

Mielenterveyssyihin perustuvat eläkkeet myönnetään yleensä selvästi nuoremmille kuin tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin perustuvat ja siksi niitä maksetaan myös keskimääräistä

kauemmin. Tästä syystä mielenterveyssyihin perustuvien eläkkeiden osuus on suurin työkyvyttömyyseläkkeensaajien kokonaismäärässä, vaikka niitä myönnetäänkin vuosittain vähemmän kuin tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin perustuvia eläkkeitä. Vuonna 2013 mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella eläkkeelle siirtyneistä yli puolet oli alle 50-vuotiaita, kun vastaavan ikäisten osuus tuki- ja liikuntaelinten sairauksissa oli vain 16 prosenttia.

Kuvio 12

Työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneet sekä työkyvyttömyyseläkkeelle vuoden aikana siirtyneet vuosina 2000–2013, keskeiset sairauspääryhmät

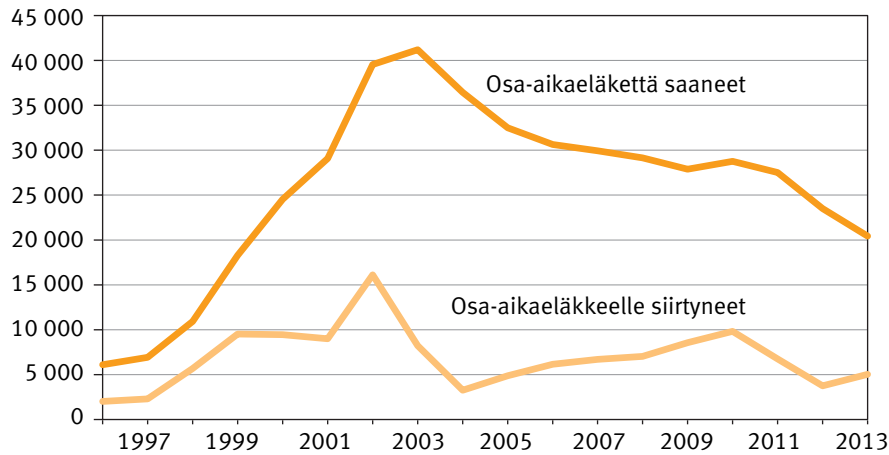
Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkettä saavia oli vuoden 2013 lopussa 20 400, mikä on 3 100 vähemmän kuin vuoden 2012 lopussa. Määrä on ollut laskeva vuodesta 2003 lähtien vuonna 2010 tapahtunutta pientä nousua lukuun ottamatta. Vuonna 2003, määrän ollessa suurimmillaan, osa-aikaeläkettä sai 41 200 henkilöä.

Vuonna 2013 osa-aikaeläkkeelle siirtyi 5 000 henkilöä. Vuosittaiseen osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden määrään ovat eniten vaikuttaneet ikärajamuutokset. Kun ikäraja heinäkuussa 1998 laskettiin 58 vuodesta 56 vuoteen, kääntyi osa-aika-eläkkeiden suosio selvään kasvuun. Eniten, yli 16 000 henkilöä, siirtyi osa-aikaeläkkeelle vuonna 2002, jolloin tehtiin päätös alaikärajan palauttamisesta 58 vuoteen. Vuonna 2010 alaikäraja nousi 60 vuoteen (vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneet) ja vuonna 2013 61 vuoteen (vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneet).

Kuvio 13

Vuoden lopussa osa-aikaeläkettä saaneet sekä vuoden aikana osa-aikaeläkkeelle siirtyneet vuosina 1996–2013

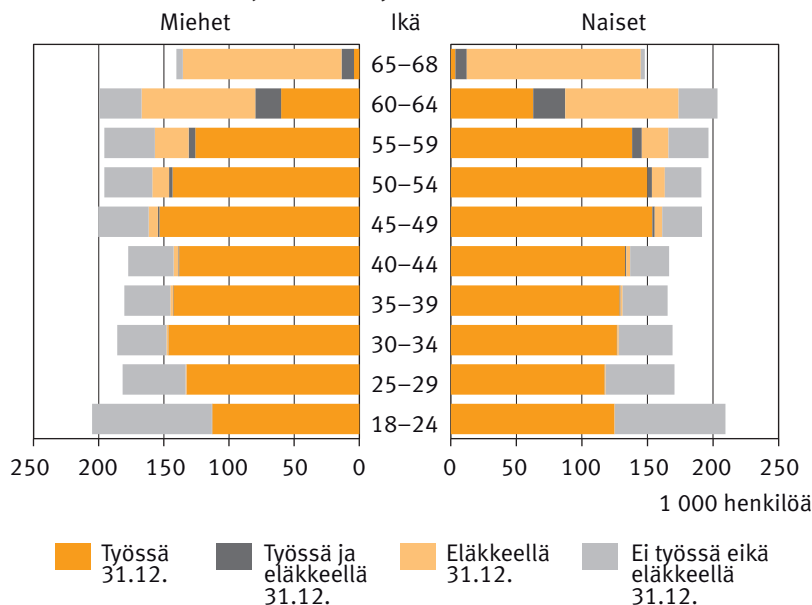

Vuonna 2013 sekä osa-aikaeläkkeensaajista että osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä lähes 60 prosenttia oli naisia. Lähinnä kunta-alan naisvaltaisuudesta johtuen julkisella sektorilla naisten osuus osa-aikaeläkkeensaajista ja osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä oli noin kolmeneljäsosaa. Yksityisellä sektorilla tilanne oli päinvastainen eli miesten osuus oli suurempi. Osa-aikaeläkkeelle siirryttiin keskimäärin 61,1-vuotiaana.

Perhe-eläke

Vuonna 2013 työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä maksettiin 259 600 leskelle ja 14 600 lapselle. Leskeneläkettä saavista miehiä oli 15 prosenttia eli 39 300. Leskeneläkettä saavien määrä on ollut lievästi laskeva vuodesta 2010 lähtien, siihen asti se vuosittain kasvoi, tosin 2000-luvulla koko ajan hitaammin. Lapseneläkettä saavien määrä on jo pitkään pienentynyt useita satoja vuodessa. Perhe-eläkkeen alkaessa henkilöä ei katsota eläkkeelle siirtyneeksi.

Työeläkevakuutetut 31.12.2012 jaoteltuna työssä tai eläkkeellä oleviin

8 Palkattomat ajat

Vuoden 2005 alusta lähtien on työeläkettä karttunut myös palkattomilta ajoilta maksetuista sosiaalietuksista. Eläkkeeseen oikeuttavaksi ansioksi katsotaan joko määrätty osa etuuden perusteena olevasta ansiotulosta tai etuuden mukaan määräytyvä kiinteä euromäärä. Myös ennen vuoden 2005 uudistusta ansiosidonnaiset työttömyyspäivät, työeläkelakien mukainen kuntoutusaika ja työvoimapolitiittinen aikuiskoulutusaika vaikuttivat eläkkeen määrään (työeläkelisä).

Tuoreimmat tilastot palkattomista ajoista koskevat vuotta 2012, jolloin erilaisia palkattomia aikoja rekisteröitiin noin 950 000 henkilölle. Yli puolet palkattomien aikojen rekisteröinnistä perustui työttömyyteen ja lähes viidesosa koski vanhemmuuteen perustuvia etuuksia. Kolmantena olivat sairauteen liittyvät etuudet.

Taulukko 9

Henkilöt, joille vuosien 2009–2012 aikana kirjattiin eläkettä kartuttavaa palkatonta aikaa sekä etuuspäivät keskimäärin

Etuusryhmä	Edunsaajien lukumäärä				Etuuspäiviä / vuosi			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Lapsenhoito	216 200	220 100	223 000	221 200	164	163	161	160
- kotihoidontuki ¹⁾	113 400	116 500	115 700	114 200	167	165	163	164
Sairaus	162 700	160 300	166 800	163 000	60	60	61	60
Työttömyys	622 200	561 300	513 100	527 400	115	129	135	136
LITA-korvaukset	37 200	41 700	34 100	7 200	60	60	53	88
Kuntoutus	33 100	32 600	32 300	31 900	37	41	42	46
Aikuiskoulutustuki	6 600	8 100	11 200	13 400	96	91	103	107
Vuorottelukorvaus	15 800	15 300	16 700	19 300	111	109	109	111
Edelliset yhteensä	981 900	937 300	894 400	887 600	125	133	136	138
<i>Tutkinto ¹⁾</i>	<i>81 100</i>	<i>86 900</i>	<i>94 200</i>	<i>96 100</i>	<i>1 107</i>	<i>1 174</i>	<i>1 151</i>	<i>1 153</i>
Kaikki henkilöt	1 032 800	994 100	955 700	949 400

¹⁾ Kotihoidontuesta sekä opiskelusta karttavat etuudet maksaa valtio. Se perustuu lakiin valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (VEKL).

Tutkinnosta karttuvien etuuspäivien määrä on riippuvainen tutkinnon tasosta. Oikeus etuuteen syntyy korkeintaan viideltä vuodelta, kuitenkin aikaisintaan vuoden 2005 alusta lähtien. Tutkintojen etuuspäivien määrä kirjataan kokonaisuudessaan valmistumisvuodelle. Tästä syystä se on taulukossa erotettu muista etuuksista keskimääräisiä vuosittaisia etuuspäiviä laskettaessa.

Vuoden 2013 lopussa kaikkiaan 235 400 työeläkkeensaajan eläkkeeseen sisältyi palkattomista ajoista karttunutta eläkkeen osaa. Keskimääräinen palkattomalta ajalta karttunut eläkkeen osa oli vanhuuseläkkeissä 33 euroa, työkyvyttömyyseläkkeissä 17 euroa ja perhe-eläkkeissä 7 euroa kuukaudessa. Palkattomilta ajoilta karttunutta etuutta maksettiin vuonna 2013 yli 72 miljoonaa euroa. Vanhuuseläkkeisiin etuutta sisältyi noin 60 miljoonaa euroa ja työkyvyttömyyseläkkeisiin yli 11 miljoonaa euroa.

9 Indeksiturva

Työeläkejärjestelmässä käytetään sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistamia indeksejä, joita sovelletaan pääasiassa maksettavien eläkkeiden ja eläkkeitä määrättäessä käytettävien, työstä ja yrittäjätoiminnasta saatujen ansioiden tarkistamiseen. Työeläkelaeissa säädettyjä ja eläkelaitosten laskuperusteissa määriteltyjä rahamääriä tarkistetaan myös ansiotasossa ja kuluttajahinnoissa tapahtuneiden vuosimuutosten perusteella. Muutokset vaikuttavat eri painoarvolla eri indekseihin.

Kela tarkistaa vuosittain maksussa olevat kansaneläkkeet ja takuueläkkeet kansaneläkeindeksillä, joka seuraa Tilastokeskuksen laskemaa elinkustannusindeksiä. Kansaneläkeindeksin seuraavan vuoden pisteluku lasketaan kuluvan vuoden kolmannen vuosineljänneksen keskimääräisen hintatason perusteella.

Kansaneläke- ja työeläkeindeksien sekä palkkakertoimen pisteluvut kasvoivat kaikki vajaa kolmen prosentin verran vuodesta 2012 vuoteen 2013 siirryttäessä.

Taulukko 10

Keskeiset indeksit eläkejärjestelmässä vuosina 2009–2013

Vuosi	Palkka-kerroin	Muutos %	Työeläke-indeksi	Muutos %	Puoliväli-indeksi	Muutos %	Kansaneläke-indeksi	Muutos %
2009	1,192	6,05	2286	4,96	2494	5,54	1502	4,60
2010	1,231	3,27	2292	0,26	2538	1,76	1502	0,00
2011	1,253	1,79	2323	1,35	2578	1,58	1508	0,40
2012	1,291	3,03	2407	3,61	2663	3,30	1565	3,78
2013	1,327	2,79	2475	2,83	2783	2,82	1609	2,81

Työeläkeindeksit määräytyvät edellisen vuoden kolmannen neljänneksen indeksipistelukujen mukaan. Vuoden 2013 eläkeindeksit perustuvat hinta- ja ansiotason muutoksiin vuoden 2011 kolmannelta vuosineljänneksestä vuoden 2012 kolmanteen neljännekseen.

Palkkakerrointa käytetään työuran aikaisten ansioiden ja yrittäjätulojen indeksoinnissa eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Lisäksi sillä tarkistetaan ennen vuotta 2005 karttuneista eläkeoikeuksista eläkeuudistuksen yhteydessä vuoden 2004 lopussa muodostetut vapaakirjat sekä tietyt työeläkelakien mukaiset rahamäärät vuosittain. Palkkakerroin määräytyy Tilastokeskuksen laskemien ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksien muutosten perusteella. Ansiotason muutoksen vaikutus palkkakertoimeen on 80 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen vaikutus 20 prosenttia.

Maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan kunkin vuoden alussa **työeläkeindeksillä**. Sitä määrättäessä ansiotason muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen osuus 80 prosenttia. Muuten laskentatapa vastaa palkkakertoimen laskentaperiaatteita.

Ennen vuoden 2005 lainmuutoksia käytetty työikäisen TEL-indeksi eli **TEL-puoliväli-indeksi** vahvistettiin vielä vuodelle 2013, mutta ei enää sen jälkeen. Puoliväli-indeksiä käytettiin, jos eläke laskettiin ns. suojasäännöksistä johtuen ennen vuotta 2005 sovelletun lain-säädännön mukaan. Se määräytyi puoliksi palkkojen ja puoliksi kuluttajahintojen vuosimuutosten perusteella.

10 Työeläkkeiden rahoitus

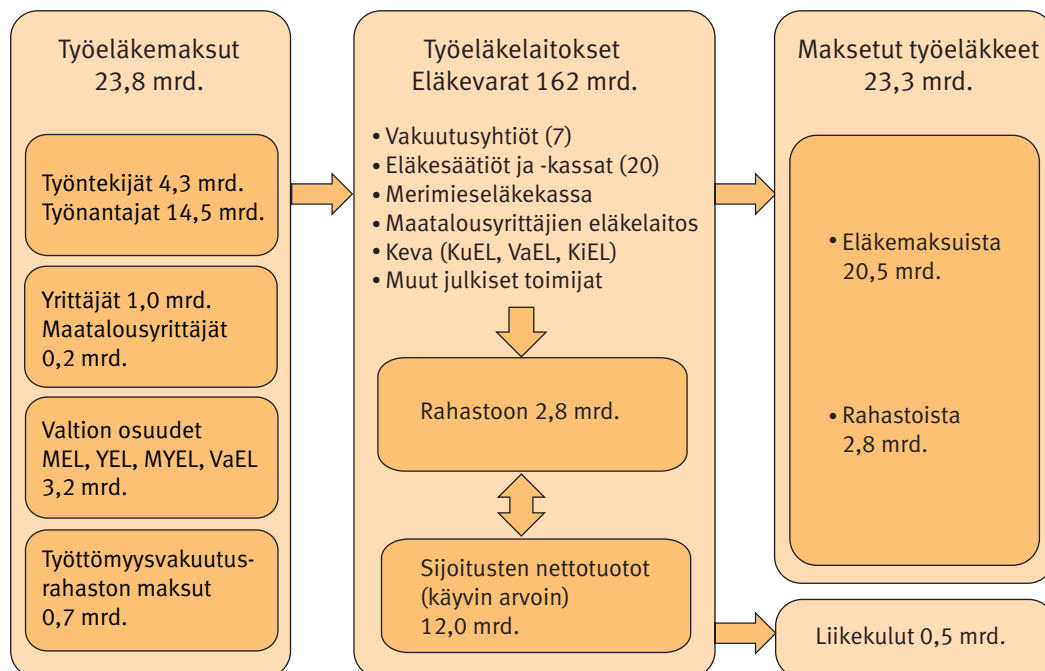
Lakisääteinen työeläketurva rahoitetaan Suomessa pääasiassa työnantajien ja työntekijöiden maksamilla eläkemaksuilla sekä kertyneillä eläkevaroilla ja niille saaduilla tuotoilla. Suurin osa perityistä työeläkemaksuista käytetään saman tien jo eläkkeellä olevien eläkkeisiin, mutta osa maksuista rahastoidaan myöhempää käyttöä varten eläkelaki- ja eläkelaitoskohtaisin perustein. Järjestelmän hallinto on hajautettu ja eri toimijat kilpailevat sekä sijoitustuo- toista että kustannustehokkuudesta.

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeet maksetaan kunkin vuoden vakuutusmaksuilla valtion tuen turvin ilman ennakkorahastointia. Valtio rahoittaa myös kolmanneksen merimieseläkkeistä ja korvaa eläkelaitoksille työeläkkeisiin liittyviä opiskelu- ja lastenhoito- ajoilta kertyviä etuuksia. Työttömyysvakuutusrahasto kustantaa työttömyyspäivärahojen ja vuorottelukorvausten perusteella karttuvan eläketurvan.

Kuviossa 15 on kuvattu työeläkejärjestelmässä vuonna 2013 kulkeneita rahavirtoja. Maksutulo oli kaikki osuudet mukaan lukien yhteensä 23,8 miljardia euroa ja eläkemeno 23,3 miljardia euroa. Työeläkelaitosten keräämistä työeläkemaksuista 20,5 miljardia euroa kului saman vuoden eläkkeisiin. Tulevia eläkkeitä varten rahastoiin noin 2,8 miljardia euroa ja jo rahastoituja varoja käytettiin eläkkeiden maksamiseen saman verran.

Kuvio 15

Työeläkejärjestelmän rahavirrat vuonna 2013, miljardia euroa

Eläkelaitosten lukumäärä säilyi ennallaan vuoden lopussa. Keva hoitaa pääosan julkisen puolen eläkelakien mukaisesta toiminnasta. Valtion eläkejärjestelmän lakisääteinen toimeenpano siirtyi Kevalle vuoden 2011 alussa sekä vuotta myöhemmin myös Kansaneläkelaitoksen ja evankelis-luterilaisen kirkon toimihenkilöiden eläketurvan toimeenpano. Kelan toimitusuhde-eläkkeet määräytyvät valtion eläkelain mukaan. Vuoden 2013 alusta Kevan hoitoon siirtyivät myös valtion eläketurvan valtiotyönantajiin liittyvät lakisääteiset tehtävät sekä evankelis-luterilaisen kirkon eläkemaksujen kerääminen. Eduskunnan, Suomen Pankin, ortodoksisen kirkon ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen eläkeasiat hoidetaan edelleen erikseen. Jokainen toimija vastaa itse vastuullaan olevien eläkkeiden rahoituksesta ja rahastojen sijoitustoiminnasta.

Yksityisalojen palkansaajien eläkkeiden rahastointiperiaatteet eroavat julkisen puolen eläkerahastoinnista. Pääasiallinen ero on yksityisalojen eläkekohtainen rahastointi, joka on ollut voimassa jo 50 vuoden ajan. Julkisaloilla rahastointi aloitettiin vasta 1980-luvun lopulla. Työeläkkeiden rahoitusperiaatteita on selostettu tarkemmin Eläketurvakeskuksen verkkosivuilla (<http://www.etk.fi>) ja esimerkiksi tilastoraportissa *Työeläkkeiden rahoitus*. Kansaneläkkeet rahoitetaan verovaroilla.

Taulukkoon 11 on koottu tietoja maksetuista eläkkeistä ja niiden rahoittamiseksi kerätyistä lakikohtaisista työeläkemaksuista sekä järjestelmän varoista vuosina 2012 ja 2013.

Taulukko 11

Maksutulo, eläkevarat ja eläkemenot vuosina 2012 ja 2013, miljoonaa euroa

	Maksutulo		Eläkevarat 31.12.		Eläkemenot	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
TyEL	11 824	11 895	96 436	103 282	11 883	12 654
MEL	57	61	835	899	163	171
KuEL	4 695	4 890	34 359	37 819	3 818	4 132
VaEL	1 633	1 628	15 359	16 335	4 007	4 191
KiEL	172	179	1 046	1 144	160	172
Muut	84	106	1 800	1 900	131	140
Palkansaajat	18 465	18 759	149 835	161 379	20 162	21 460
YEL	973	997	129	128	929	997
MYEL	171	187	54	67	807	834
Yrittäjät	1 144	1 184	183	195	1 736	1 831
Tvr-maksu	559	659				
Valtion osuudet	3 050	3 222				

Osa luvuista on arvioita tai ennakkotietoja. Maksutulo- ja eläkevaratiedot perustuvat eläkelaitosten tilinpäätöksiin. YEL:n eläkevaroina on käytetty vastuuvalkaa.

Eläkemenotiedot pohjautuvat Eläketurvakeskuksen rekisteritietoihin. KuEL-, VaEL- ja KiEL-eläkemenot sisältävät julkisen puolen vanhojen sääntöjen mukaiset eläkkeet. Opiskelun, lastenhoidon ja muiden palkattomien aikojen perusteella kertyneitä eläkkeen osia maksettiin vuonna 2012 yhteensä 57 miljoonaa euroa ja vuonna 2013 yhteensä 72 miljoonaa euroa. Nämä luvut eivät sisälly taulukon lukuun.

Kohta ”Muut” sisältää Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläkkeitä koskevat järjestelmät.

Tvr-maksu on Työttömyysvakuutusrahaston eläkejärjestelmään maksama suoritus (TyEL 182 §), joka ei koske YEL:n ja MYEL:n mukaista eläketurvaa hoitavia eläkelaitoksia.

Valtion osuudet sisältävät MEL-, YEL- ja MYEL-osuuksien lisäksi valtion talousarviosta rahoitetut VaEL-eläkeosuudet sekä lastenhoitoon ja opiskeluun liittyvät VEKL-osuudet.

10.1 Työeläkemaksut

Yksityisten alojen työnantajat, yrittäjät ja maatalousyrittäjät maksavat lakisääteisiä työeläkevakuutusmaksuja eläkelaitoksilleen sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan. Perittävien maksujen tarve riippuu kunakin vuonna maksettavaksi tulevista eläkkeistä ja karttuvista eläkeoikeuksista. Vakuutusmaksut laskeaan eri lakien mukaisina prosenttiosuuksina työntekijöiden henkilökohtaisista ansioista tai yrittäjien tai maatalousyrittäjien vahvistetuista tötuloista.

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä eläkkeet rahoitetaan toistaiseksi kokonaan työnantajilta ja työntekijöiltä perityillä eläkemaksuilla. Osa perityistä maksuista jätetään eläkerahastoon tulevia eläkkeitä varten ja vakauttamaan maksutasoa. Eläkevaroilta saadut sijoitustuotot rahastoidaan myös. KuEL-maksuja käytetään järjestelmän hallintokuluihin kuten muissakin järjestelmissä. Valtion eläkkeet maksetaan niitä varten varatuilla määrärahoilla. Valtion Eläkerahastosta siirretään talousarvioon vuosittain eläkemaksuilla kerättyjä varoja kaikkiaan 40 prosenttia eläkkeiden aiheuttamista kuluista. Muu osa maksetuista eläkkeistä rahoitetaan suoraan kunkin vuoden talousarviosta. Evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta vastaa Kirkon keskusrahasto toistaiseksi työnantajilta ja työntekijöiltä perityillä eläkemaksuilla ja myöhemmin myös eläkevarojen tuotoilla.

Vuosien 2012 ja 2013 keskimääräiset työeläkemaksuprosentit on esitetty taulukossa 12. Eläketurvakeskuksen verkkosivuille (<http://www.etk.fi> ja <http://www.tyoelakelakipalvelu.fi>) on koottu tarkempaa tietoa työeläkemaksuista sekä tilastosarjoja yksityisten alojen vakuutusmaksuprosenteista vuosilta 1962–2014.

Taulukko 12

Keskimääräiset työeläkevakuutusmaksut vuosina 2012 ja 2013

	Maksukertymä % työtulosta		Työntekijän maksuosuus %-yksikköä alle 53 v. vähintään 53 v.			
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Palkansaajat						
TyEL	22,8	22,8	5,15	5,15	6,5	6,5
MEL	22,4	22,6	11,2	11,3	11,2	11,3
KuEL ¹⁾	29,1	29,6	5,15	5,15	6,5	6,5
VaEL	25,0	24,9	5,15	5,15	6,5	6,5
KiEL	33,3	33,3	5,15	5,15	6,5	6,5
Yrittäjät						
YEL ²⁾	21,1	21,1	22,5	22,5	23,85	23,85
MYEL ³⁾	11,8/11,0	12,9/13,4	22,5	22,5	23,85	23,85

¹⁾ KuEL-maksu sisältää palkka- ja eläkemenoperusteiset maksuosat.

²⁾ Maksukertymäsarakeessa on keskimääräinen YEL-maksuprosentti. Alle ja yli 53-vuotiaiden maksuprosentit ovat yrittäjille vahvistettuja YEL-maksuprosentteja ilman aloittavien yrittäjien maksualennuksia.

³⁾ Maksukertymäsarakeessa ensimmäinen luku on maatalousyrittäjien keskimääräinen maksuprosentti ja toinen luku apurahansaajien keskimääräinen maksuprosentti. Alle ja yli 53-vuotiaiden maksuprosentit ovat vahvistettuja MYEL-perusprosentteja.

Palkansaajien eläkemaksut sisältävät sekä työnantajan että työntekijän osuudet. Työnantaja maksaa pääosan vakuutusmaksusta lukuun ottamatta merimieseläkelain mukaan vakuutettuja, joilla sekä työnantajan että työntekijän osuudet ovat yhtä suuret. Työntekijän maksuosuus riippuu merimiehiä lukuun ottamatta vakuutetun iästä. Maksuprosentti on 53 vuotta täyttäneillä korkeampi kuin sitä nuoremmilla.

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkemaksut on sidottu keskimääräisen TyEL-maksun tasoon. Maksuprosentti nousee 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta yhtä monella prosenttiyksiköllä kuin työntekijöiden maksuosuus. Valtio osallistuu YEL- ja MYEL-eläkkeiden kustannuksiin maksamalla niistä vuosittain osuudet, joita ei saada katettua ko. lakien mukaisilla vakuutusmaksuilla. Vuonna 2013 MYEL:n valtion osuus oli 78 prosenttia tämän lain mukaisesta eläkemenosta ja YEL:n osuus 7 prosenttia yrittäjäeläkemenosta.

Aloittavat yrittäjät saavat iästä riippumatta alennuksen vakuutusmaksusta yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Maksuprosentti on 1.1.2013 lähtien 78 prosenttia YEL:n mukaisesta normaalista työeläkevakuutusmaksusta. Ennen vuotta 2013 aloittavan yrittäjän vakuutusmaksuprosentti oli 75 prosenttia YEL:n mukaisesta maksusta. Yrittäjä, joka saa aloittavan yrittäjän alennuksen, ei voi samaan aikaan käyttää vakuutusmaksun jousto-oikeutta.

10.2 Lakikohtaiset työeläkemaksuprosentit

TyEL-maksu säilyi työurasopimuksen mukaan edellisen vuoden tasossa ja oli keskimäärin 22,8 prosenttia lain mukaisista palkoista vuonna 2013. Maksu sisältää työntekijöiden maksuosuudet, jotka olivat alle 53-vuotiailla 5,15 prosenttia ja sitä vanhemmilla 6,5 prosenttia palkoista kuten vuotta aiemmin. Maksuissa on otettu huomioon myös keskimääräinen työnantajakohtainen asiakashyvitys 0,4 prosenttia. Hyvityksiin vaikuttavat eläkelaitoksen vakavaraisuus ja sijoitustoiminnan onnistuminen.

TyEL-maksu sisältää rahastoitavia osia (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkeosat) ja tasaosan eläkelaitosten yhteisesti kustannettaviin tasausmenoihin. Eläkelaitosten maksutappiot ja hoitokulut katetaan myös vakuutusmaksuilla. Lisäksi Eläketurvakeskuksen, Työeläkeasiain muutoksenhakulautakunnan ja Finassivalvonnan toiminnasta aiheutuvia kuluja varten on erikseen lakisääteisten maksujen osa.

KuEL-maksut määräytyvät kunta-aloilla maksettujen palkkojen ja eläkemenojen perusteella. Eläkemaksujen suuruuden päättää Kevan valtuuskunta. Palkkaperusteista eläkemaksua maksavat sekä työnantajat että työntekijät. Palkansaajien maksuprosentit ovat samat kuin yksityisellä puolella. Kaikilta kuntatyönantajilta peritään palkkaperusteista maksua sama prosenttimäärä. Vuonna 2013 se oli 16,5 prosenttia palkoista. Keskimääräinen yhteenlaskettu työnantajien ja työntekijöiden maksuprosentti oli 22 prosenttia palkoista. Osa työnantajista maksoi lisäksi eläkemeno- ja varhaiseläkemenoperusteista maksua, mistä johtuen kokonaismaksukertymä oli 29,6 prosenttia KuEL-palkkasummasta.

Eläkemenoperusteinen maksu koski vain työnantajia, joiden palveluksessa ennen vuotta 2005 olleille maksettiin eläkettä tarkasteluvuoden aikana. Kunkin työnantajan maksuosuus riippui vuoden 2013 aikana maksetuista eläkkeistä, jotka olivat karttuneet sen palvelukses-

sa ennen vuotta 2005 tehdystä työstä. Eläkemenoperusteinen maksu määritellään vuosittain tiettyinä kokonaissummana. Vuodelta 2013 sitä perittiin yhteensä miljardi euroa, mikä oli 6,6 prosenttia palkkasummasta.

Lisäksi työnantajat maksoivat viime vuonna varhaiseläkemenoperusteista maksuosaa kolmen edellisen vuoden aikana ensimmäistä kertaa alkaneista työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeistä, yksilöllisistä varhaiseläkkeistä ja kuntoutustuista syntyneiden eläkemenojen perusteella. Työnantajan KuEL-palkkasumma vaikutti sovellettuun maksuluokkaan. Varhaiseläkemenoperusteista maksua perittiin 151 miljoonaa euroa, mikä oli vajaa prosentti palkkasummasta.

VaEL-maksut lasketaan tiettyinä prosentteina valtion eläkelain mukaisista palkoista. Valtiokonttori hyväksyi eläkemaksujen perusteet vuoteen 2013 saakka, jolloin maksuprosentit määräytyivät valtioneuvoston asetuksen (863/2012) perusteella lukuun ottamatta valtiovarainministeriön vahvistamaa hoitokuluosaa. Ministeriö vahvistaa ennakoarviomenettelyn perusteella Kevan vuosittain saaman hoitokulun euromäärän.

VaEL:n eläkemaksuprosentit ovat virasto-, laitos- tai yhteisökohtaisia. Työnantajan maksu perustuu osittain tariffimaksuun ja osittain sen omiin eläketapauksiin työnantajan palkkasummasta riippuen. Maksussa on erikseen mm. vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkeosa sekä hoitokuluosa.

Työnantajien VaEL-eläkemaksut on jaettu kolmeen eri tariffiluokkaan, joista maksu määrätään eri luokkiin kuuluvien henkilöiden eläkemaksujen painotettuna keskiarvona. Vuonna 2013 tariffin mukaiset eläkemaksuprosentit sisältäen hoitokustannusosan (0,39 %) olivat yleisessä maksuluokassa 23,7 %, alennettujen eroamis- ja eläkeikien maksuluokassa 27,9 % ja sotilaseläkeoikeutettujen maksuluokassa 33,1 %.

Työntekijän eläkemaksua maksavat kaikki palkansaajat VaEL-ansioistaan, alle 53-vuotiaat vähemmän kuin sitä vanhemmat. Maksuprosentit olivat muiden alojen tapaan 5,15 ja 6,5. Kun otetaan huomioon kaikki valtiolla maksetut eläkevakuutusmaksut ja maksajat, kokonaismaksukertymä vastasi vuonna 2013 kaikkiaan 24,9 prosenttia VaEL-palkkasummas- ta. Keva on kerännyt vuoden 2013 alusta lähtien valtion eläkemaksut Valtion eläkerahaston tilille.

Seurakuntien, kirkon ja kirkollisten yhdistysten maksama työnantajien **KiEL-eläke-maksu** oli 28 % lain mukaisista palkoista. Työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuneiden omavastuumaksuosuuksien periminen lopetettiin. Eläkemaksujen suuruudesta päättää kirkolliskokous. Työntekijöiden eläkemaksut ovat kirkon eläkejärjestelmässä samat kuin muilla aloilla.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vuoden 2013 alusta lähtien suorittama, kirkolliskokouksen päätökseen perustuva uusi eläkerahastomaksu oli 1,2 % kahden vuoden takaisesta kirkollisverosta. Työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksujen sekä eläkerahastomaksujen yhteismäärä vuonna 2013 oli arviolta 187 miljoonaa euroa. Kokonaismaksukertymä oli 33,3 prosenttia KiEL-palkoista.

11 Työeläkevarat ja eläkelaitosten sijoitustoiminta

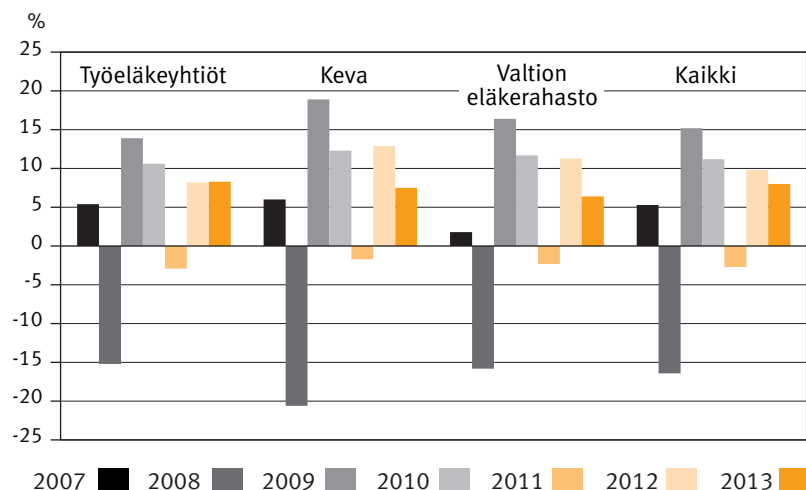
Eläkelaitosten on sijoitettava työeläkevarat tuottavasti ja turvaavasti. Varoille saatu tuotto lisää järjestelmän kestävyyttä ja keventää työeläkemaksujen korotustarvetta eläkemenojen kasvaessa. Onnistunut sijoitustoiminta edellyttää hyvää riskienhallintaa ja varojen hajuttamista sekä alueellisesti että eri omaisuuslajeihin, joita ovat osakkeet, joukkovelkakirjat, kiinteistöt, rahamarkkinavälineet ja tietyt muut sijoituskohteet kuten esim. hedge-rahastot. Kaikkien työeläkelaitosten sijoitustoimintaa valvoo Finanssivalvonta.

Vuoden 2013 lopussa työeläkevakuuttajien yhteenlaskettu sijoituskanta oli 162 miljardia euroa. Eläkevarat kasvoivat vuoden aikana yli 8 prosenttia eli 12,6 miljardia euroa. Tulokseen vaikutti etenkin osakemarkkinoiden erinomainen kehitys, joka sisälsi kuitenkin sekä nousuja että laskuja. Toisen vuosineljänneksen epävarmuus heikensi tuottonäkymiä vain hetkellisesti, ja koko vuoden osaketuotto kohosi liki 16 prosenttiin. Tarkastelujaksolla 1998–2013 vastaava luku jäi alle 7 prosenttiin.

Työeläkevakuuttajien keskimäärin saama tuotto sitoutuneelle pääomalle oli 8 prosenttia. Tuotot vaihtelivat jonkin verran eläkeyhteisöryhmittäin ollen vakuutusyhtiöillä 8,3 prosenttia ja julkisalojen eläkelaitoksilla keskimäärin 7,4 prosenttia. Viimeisen viiden vuoden aikana tuotot ovat olleet keskimäärin 7,9 prosenttia ja aikavälillä 1998–2013 keskimäärin 5,5 prosenttia. Kuvio 16 kuvaa sijoitustuottojen vaihteluita eläkeyhteisöittäin.

Kuvio 16

Työeläkevakuuttajien sijoitustuotot vuosina 2007–2013

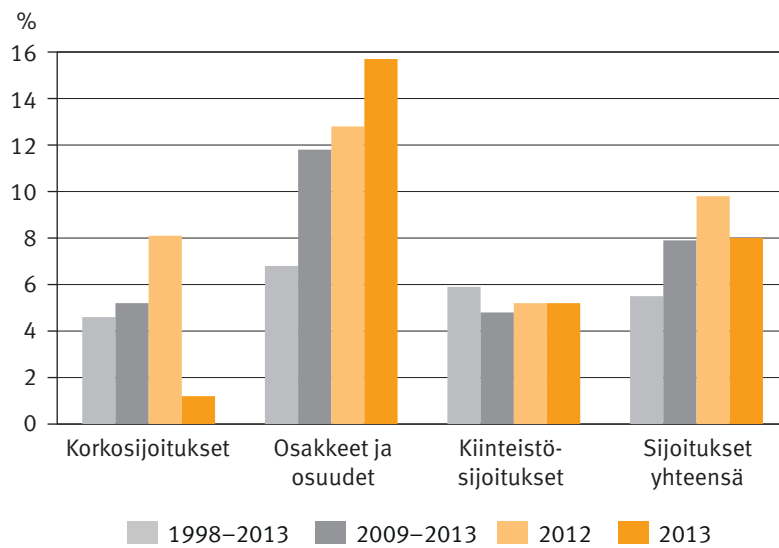

Lähde: www.tela.fi ja Työeläkelehden tilinpäätösliite (23.5.2014).

Kuviossa 17 on esitetty omaisuuslajeittain eri ajanjaksojen tuotto prosentteja. Kiinteistösijoitusten kehitys on ollut tasaisinta ja tuotto noin viiden prosentin molemmin puolin. Sen sijaan osakkeiden arvonmuutokset ovat olleet suuria ja kurssit heilahdelleet laidasta laitaan. Viiden viimeisen vuoden osaketuotto ylsi kuitenkin yli 10 prosentin. Korkosijoitukset ovat pitkään olleet tasaisen vakaita kohteita, mutta viime vuosi oli poikkeuksellisen haastava ja tuotot jäivät edellisiä vuosia huomattavasti matalammalle tasolle ollen 1,2 prosenttia.

Kuvio 17

Työeläkevakuuttajien sijoitustuotot omaisuuslajeittain eri ajanjaksoina vuosina 1998–2013

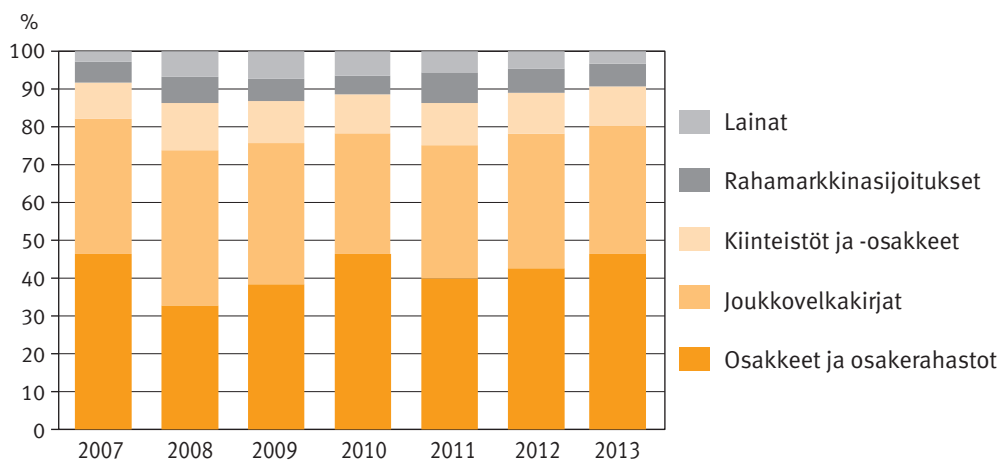
Lähde: www.tela.fi (25.3.2014).

11.1 Sijoituskohteet

Työeläkevarat on sijoitettu eri omaisuuslajeihin sekä kotimaahan että ulkomaille. Osakkeiden ja osakerahastojen yhteenlaskettu määrä nousi huomattavasti vuoden 2013 aikana, 75,2 miljardiin euroon. Joukkovelkakirjojen yhteissumma kasvoi 54,8 miljardiin euroon, mutta niiden osuus supistui hieman. Myös muiden sijoituskohteiden osuudet pienenevät. Rahamarkkinasijoituksia oli 9,8 miljardia euroa, kiinteistösijoituksia 17 miljardia euroa ja lainoja 5,4 miljardia euroa, josta TyEL-takaisinlainoja vajaa puolet. Kuviossa 18 on esitetty työeläkelaitosten varojen jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2013.

Kuvio 18

Työeläkevakuuttajien sijoituskannan jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2013

Lähde: www.tela.fi (10.3.2014).

Yksityisen puolen työeläkesijoituksista kolme neljänestä oli joukkovelkakirjoissa ja osakkeissa. Julkisella puolella vastaava osuus oli 86 prosenttia. Molemmilla sektoreilla osakesijoitukset olivat selvästi suurin omaisuuslaji, ja niihin oli sijoitettuina lähes puolet molempien sektoreiden eläkevaroista. Noteerattujen osakkeiden osuus oli julkisella puolella kymmenyksen yksityistä puolta korkeampi. Joukkovelkakirjojen prosentuaalinen määrä aleni. Yksityisellä puolella niitä oli 33 miljardia euroa ja julkisella puolella 22 miljardia euroa.

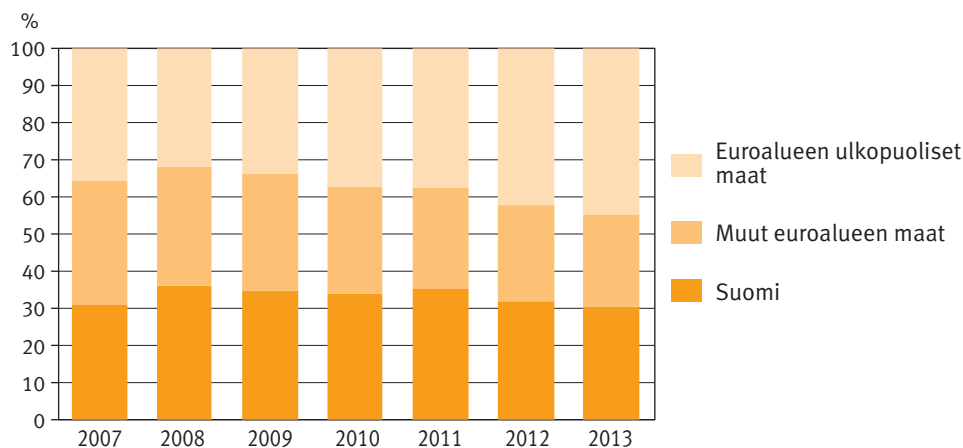
Yksityisen puolen työeläkelaitoksilla on oikeus lainata vakuutuksenottajille takaisin osan niiden maksamista, eläkelaitoksen rahastoimista vakuutusmaksuista. TyEL-takaisinlainoja oli vuoden 2013 lopussa 2,3 miljardia euroa, mikä oli melkein miljardi euroa edellisvuotta vähemmän. Sijoituslainojen määrä, 2,5 miljardia euroa, aleni myös jonkin verran. Yksityisalojen työeläkevaroista selvästi suurempi osuus, 12,9 prosenttia, oli kiinteistösijoituksissa. Julkisella puolella osuus oli alle puolet siitä.

11.2 Sijoitukset alueittain

Työeläkevaroja on sijoitettu Suomeen, muihin euroalueen maihin ja euroalueen ulkopuolelle. Varojen alueellinen hajauttaminen on tärkeää sijoitusriskien hallinnan kannalta. Suomesa varoista oli vajaa kolmannes eli 50 miljardia euroa ja muualla euroalueella noin neljännes. Euroalueen ulkopuolelle päätyi 73 miljardia euroa. Euroalueen ulkopuoliset sijoitukset ovat kasvaneet selvästi viime vuosina ja vastaavasti Suomeen ja muualle euroalueelle tehtyjen sijoitusten yhteissumma on laskenut. Kuviossa 19 on esitetty työeläkevakuuttajien sijoitusten kohdistuminen alueittain vuosina 2007–2013.

Kuvio 19

Työeläkesijoitukset alueittain vuosina 2007–2013

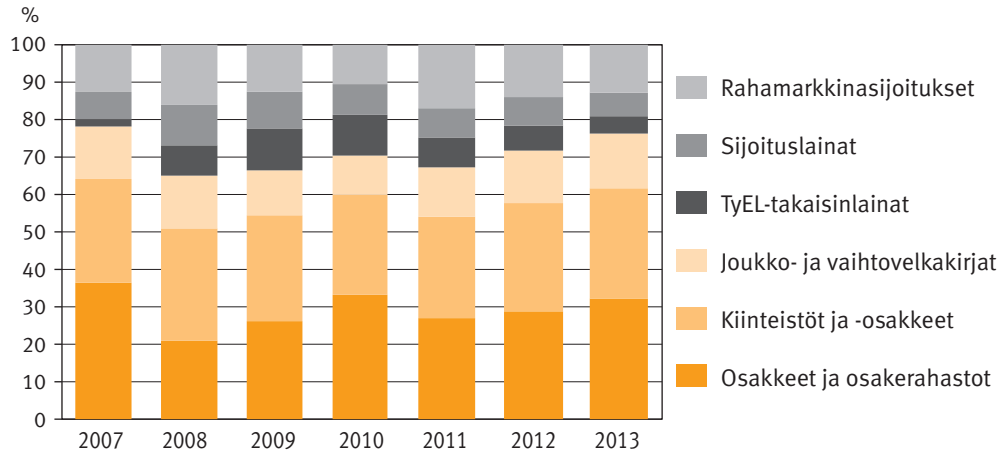
Lähde: www.tela.fi (10.3.2014).

Suomeen sijoitetuista varoista vajaa kolmannes oli osakkeissa ja osakerahastoissa, yhteensä 16 miljardia euroa. Kiinteistösijoituksia oli melkein saman verran ja joukkovelkakirjoja vajaa puolet siitä eli 7,3 miljardia euroa. TyEL-takaisinlainojen, sijoituslainojen ja rahamarkkinasijoitusten yhteenlaskettu osuus aleni vajaaseen neljännekseen koko kannasta. Kuvios-

sa 20 on esitetty työeläkevakuuttajien Suomeen sijoittamien varojen jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2013.

Kuvio 20

Sijoituskanta Suomeen, 49,5 miljardia euroa vuonna 2013

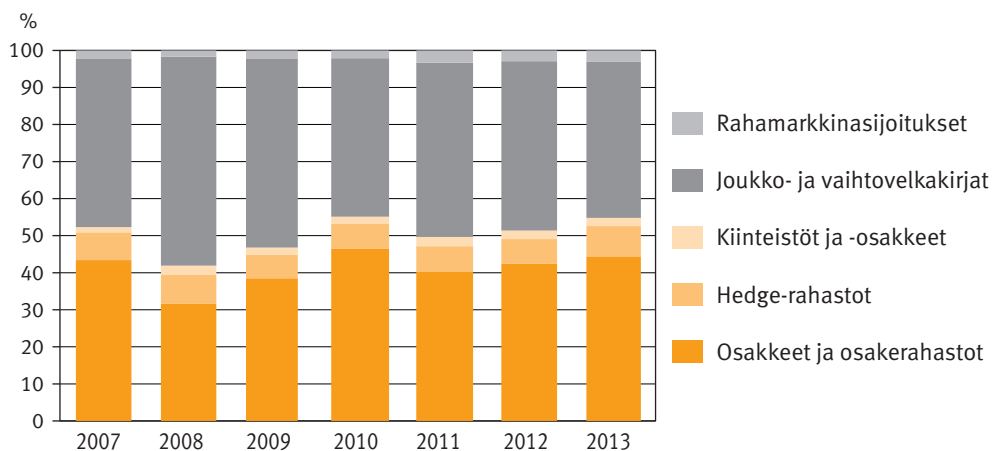

Lähde: www.tela.fi (10.3.2014).

Suomen ulkopuolelle sijoitetuista työeläkevaroista yli puolet eli 59,2 miljardia euroa oli osaketyyppisissä sijoituksissa. Niistä noin 70 prosenttia oli noteerattuja ja hieman yli 15 prosenttia hedge-rahastoja. Joukkovelkakirjasijoituksia oli 47,5 miljardia euroa. Osakesijoitusten osuus kasvoi vuoden 2013 aikana saman verran kuin joukkovelkakirjojen osuus supistui. Kiinteistösijoitusten osuus koko kannasta oli Suomeen tehdyissä sijoituksissa lähes kolmannes, mutta ulkomailla vain pari prosenttia. Rahamarkkinasijoituksista Suomen ulkopuolella oli kolme prosenttia koko kannasta. Kuviossa 21 on esitetty työeläkevakuuttajien Suomen ulkopuolella olevien sijoitusten jakautuminen eri sijoituslajeihin vuosina 2007–2013.

Kuvio 21

Sijoituskanta Suomen ulkopuolelle, 112,6 miljardia euroa vuonna 2013

Lähde: www.tela.fi (14.6.2012)

11.3 Vastuuvetka ja vakavaraisuus

Yksityisten alojen työeläkelaitosten rahastoimilla ja sijoittamilla varoilla katetaan vastuuvetkaa, joka on syntynyt palkansaajalakien perusteella eläkekohtaisesti rahastoiduista vakuutusmaksuista. Vastuuvetka on kirjattu kunkin eläkelaitoksen tilinpäätökseen arviona tulevien rahastoitujen eläkekorvausten yhteismäärästä. Julkisella puolella rahastoinnilla varaudutaan pääasiassa eläkemenojen kasvuun ja vakuutusmaksujen tason vakauttamiseen. Varmuusrahastoihin kerätyt eläkevarat puretaan tulevien tarpeiden mukaan eikä rahastointiin liity yksilökohtaisesti määriteltäviä tulevia eläkevastuita yksityisen puolen vastuuvetkan tapaan.

Työeläkelaitokset pyrkivät saamaan sijoituksilleen mahdollisimman hyvät tuotot ja sijoitusvarallisuuden on oltava vastuuvetkaa suurempi. Yksityisalojen työeläkevakuuttajia sitoo lakiin perustuva vakavaraisuusvaatimus rajoineen. Vakavaraisuus edellyttää eläkelaitokselta riittävää riskinkantokykyä ja siihen tarvittavaa vakavaraisuuspääomaa. Vakavaraisuuspääoma on riskipuskuri, jolla varmistetaan vastuuvetkan katteena olevien varojen riittävyys.

Sijoitustuotot vaikuttavat eläkelaitosten ja koko järjestelmän vakavaraisuuteen. Eläkelaitokselle asetettu vakavaraisuusraja on sitä korkeampi mitä enemmän sijoitusriskiä varoihin kohdistuu. Jos vakavaraisuuspääoma ei ylitä vakavaraisuusrajaa, eläkelaitoksen toimintaa rajoitetaan aluksi siten, ettei se voi jakaa asiakashyvityksiä. Jos vakavaraisuuspääoma putoaa tiettyyn vähimmäismäärään tai jopa sen alapuolelle, eläkelaitoksen on toimitettava Finanssivalvonnalle talouttaan koskeva tervehdyttämissuunnitelma.

Työeläkelaitosten vakavaraisuutta koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin vuoden 2013 alussa. Samalla päättyi vuoden 2008 rahoitusmarkkinakriisin yhteydessä säädetyn määräaikaisen lain voimassaolo. Uuden lainsäädännön mukainen vakavaraisuuspääoma on eläkelaitoksen vakuutusriskejä tasaavasta tasoitusmäärästä ja entisestä sijoitustoiminnan riskejä puskuroivasta toimintapääomasta yhdistetty puskurirahasto.

TyEL:n ja MEL:n mukaista toimintaa harjoittavilla eläkelaitoksilla on lisäksi vastuuvetkan osana ns. *osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu*, jolla tasataan kollektiivisesti osanäiden eläkelaitosten osakeomistuksiin liittyvistä sijoitusriskeistä. Vastuuvetkalle asetetaan myös *rahastonsiirtovelvoite*, jonka perusteella eläkelaitosten on vuosittain hyvitetävä rahastoja. Se sisältää eläkelaitosten keskimääräiseen vakavaraisuuteen ja osakesijoitusten keskimääräiseen vuosituottoon liittyvät rahoitustekniset kertoimet ja kolmen prosentin rahastokoron. Vuonna 2013 rahastonsiirtovelvoite oli keskimäärin 5,9 prosenttia.

TyEL- ja MEL-eläkelaitosten keskimääräisestä vakavaraisuudesta riippuu myös kahdesti vuodessa määrättävä perustekorko, jota käytetään esimerkiksi eläkelaitosten vastuuvetkoihin sisältyvien puskurirahastojen ja vakuutusmaksujen korkouttamisessa. Koska vakuutusmaksut perustuvat etukäteen arvioitavaan palkkasummaan, osalle maksuista hyvitetään korkoa ja osasta peritään korkoa. Alkuvuoden 2013 perustekorko oli 4,0 prosenttia ja 1.7. lähtien 4,75 prosenttia. Korot alenivat edellisen vuoden tasosta.

Työeläkeyhtiöiden vakavaraisuusaste, joka määritellään vakavaraisuuspääoman osuutena vastuuvetkasta, oli 28 prosenttia. Vakavaraisuuspääoma oli keskimäärin 2,1-kertainen suhteessa vakavaraisuusrajaan. Eläkesäätiöille ja -kassoille vastaavasti laskettu vakavaraisuusaste oli 37 prosenttia ja vakavaraisuuspääoma keskimäärin 2,8-kertainen suhteessa vakavaraisuusrajaan. Kuviossa 22 on esitetty TyEL- ja MEL- eläkelaitosten vakavaraisuuspääomien ja vakavaraisuuslaskennassa käytetyn vastuuvetkan osuudet eläkevaroista.

Kuvio 22

TyEL- ja MEL- eläkelaitosten vakavaraisuuspääomat ja vakavaraisuuslaskennassa käytetyt vastuut vuosina 2007–2013

